

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН І БІЗНЕСУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ Л. М. Побоченко
«_____» _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 292 «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

Тема: «Вплив діяльності азійських ТНК на світову економіку в кризових умовах»

Виконавець: Гаєва Анастасія Тарасівна,
група МЕВ-401

_____
(підпис виконавця)

Керівник: к.е.н., доцент, завідувач кафедри
міжнародних економічних відносин
і бізнесу ФМВ НАУ
Побоченко Леся Миколаївна

_____
(підпис керівника)

Нормоконтролер: Набок Інна Іванівна

_____
(підпис нормоконтролера)

Київ – 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин

Кафедра міжнародних економічних відносин і бізнесу

спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Побоченко Л.М.

«__» _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Гаєвої Анастасії Тарасівни

1. Тема роботи «Вплив діяльності азійських ТНК на світову економіку в кризових умовах» затверджена наказом ректора від «29» березня 2023 р. №423/ст.
2. Термін виконання роботи: з 22 травня 2023 року по 25 червня 2023 року.
3. Вихідні дані до роботи: економічні дослідження провідних вітчизняних і зарубіжних учених, законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти щодо регулювання діяльності транснаціональних корпорацій на території України та в світі, матеріали та аналітичні звіти Asian Economic Integration Report, Boston Consulting Group (BCG), World Investment Report, Asian Development Bank, Reuters, результати рейтингу Fortune Global 500, щорічні звіти міжнародних організацій: Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Світової організації торгівлі (СОТ), Світового банку (СБ) та відповідні сайти в Internet, а також дані Державної служби статистики України.
4. Зміст пояснювальної записки: теоретичні основи функціонування діяльності ТНК Азії в розвитку світової економіки в умовах кризи, дослідження діяльності азійських транснаціональних корпорацій в умовах кризових явищ, проблеми та перспективи діяльності ТНК Азії в Україні в умовах війни.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: у роботі розміщено 3 таблиці та 14 рисунків.
6. Презентація основних результатів кваліфікаційної роботи в електронному вигляді. Розроблена презентація в Microsoft Office Power Point, складає 25 слайдів.

7. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Вивчити літературні джерела з предмету дослідження та написати заяву про затвердження теми кваліфікаційної роботи	08.03.2023	Виконано
2.	Затвердити план дослідження та отримати завдання до виконання кваліфікаційної роботи	27.03.2023	Виконано
3.	Розкрити теоретичні основи функціонування діяльності ТНК Азії в розвитку світової економіки в умовах кризи	01.05.2023 – 10.05.2023	Виконано
4.	Оцінити діяльність азійських транснаціональних корпорацій в умовах кризових явищ	11.05.2023 – 21.05.2023	Виконано
5.	Визначити та обґрунтувати проблеми та перспективи діяльності ТНК Азії в Україні в умовах війни	22.05.2023 – 28.05.2023	Виконано
6.	Написати реферат, вступ, висновки та оформити список використаних джерел і додатки	29.05.2023 – 04.06.2023	Виконано
7.	Оформити кваліфікаційну роботу та пройти перевірку на плагіат	05.06.2023	Виконано
8.	Передати кваліфікаційну роботу рецензенту для рецензування (за 10 днів до захисту)	09.06.2023	Виконано
9.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	12.06.2023	Виконано
10.	Передати кваліфікаційну роботу науковому керівникові для написання відгуку (за 7 днів до захисту)	12.06.2023	Виконано

8. Дата видачі завдання: «27» березня 2023 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____
(підпис керівника)

Побоченко Л.М.
(П.І.Б)

Завдання прийняв до виконання _____
(підпис випускника)

Гаєва А.Т.
(П.І.Б)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Вплив діяльності азійських ТНК на світову економіку в кризових умовах»: 81 с., 14 рис., 3 табл., 92 літературних джерела.

Перелік ключових слів (словосполучень): ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ, АЗИЯ, АЗИЙСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКИЙ РЕГІОН, ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ, ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ, ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ, ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ.

Об'єкт дослідження: взаємодія транснаціональних корпорацій (ТНК) Азії з глобальною економікою під час економічних криз.

Предмет дослідження: роль та значення азійських ТНК в світовій економіці під час кризових періодів, аспекти впливу на світову економічну систему та їх взаємодія з іншими суб'єктами міжнародних відносин.

Мета кваліфікаційної роботи: дослідження позитивних та негативних аспектів впливу діяльності азійських ТНК на світову економіку та їх внесок у економічне зростання країн світу в кризових умовах.

Методи дослідження: методи теоретичного узагальнення, порівняльних та експертних оцінок, системно-структурного аналізу економічних процесів та зв'язків, статистичного та діалектичного підходів, а також обробка літературних джерел.

Отримані результати та їх новизна: полягають у огляді впливу транснаціональних корпорацій Азії на фінансову стабільність приймаючих країн, підкреслюючи як позитивні, так і негативні наслідки їх діяльності.

Значущість виконаної роботи та висновки: розуміння ризиків та можливостей діяльності азійських ТНК, надають підґрунтя для подальшої розробки ефективних стратегій управління їх діяльністю в кризових ситуаціях, сприяючи стабільності та розвитку світової економічної системи.

Рекомендації щодо використання результатів: матеріали кваліфікаційної роботи рекомендується використовувати для підготовки звітів щодо внеску діяльності транснаціональних корпорацій Азії у економічний розвиток країн світу.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК АЗІЇ В РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ КРИЗИ.....	10
1.1. Економічна сутність транснаціональних корпорацій.....	10
1.2. Еволюція розвитку азійських ТНК.....	15
1.3. Соціально-економічні наслідки діяльності ТНК на економіку регіону та світову економіку.....	20
РОЗДІЛ 2	
ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АЗІЙСЬКИХ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ.....	27
2.1. Роль азійського транснаціонального бізнесу в економічному розвитку країн світу.....	27
2.2. Інвестиційно-інноваційна діяльність ТНК Азії.....	37
2.3. Аналіз конкурентоспроможності азійських транснаціональних корпорацій на світовому ринку.....	42
РОЗДІЛ 3	
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК АЗІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	51
3.1. Роль транснаціонального бізнесу в економічному розвитку України.....	51
3.2. Стратегічні виклики та можливості для азійських ТНК в Україні в повоєнний період.....	59
3.3. Перспективні напрями участі країн Азії в процесах транснаціоналізації світової економіки.....	63
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розвитку, азійські ТНК стали одними із найважливіших суб'єктів міжнародної економіки, демонструючи швидке зростання та розширення в таких секторах, як виробництво, інвестиції, технології, фінанси та послуги. Отже, їхній зростаючий вплив на міжнародну торгівлю, інвестиційні потоки, зайнятість, обсяги виробництва, глобальну конкурентоспроможність, вимагає дослідження їх внеску у розвиток світової економіки. Дослідження впливу діяльності азійських ТНК на світову економіку в кризових умовах має важливе значення для отримання повного розуміння взаємозалежності глобальної економічної системи та транснаціональними корпораціями Азійсько-Тихоокеанського регіону.

Кризові умови створюють виклики для світової економіки, впливаючи на міжнародні ринки, ланцюги поставок, рівень ВВП, безробіття, економічне зростання, довіру інвесторів. Розуміння того, як азійські ТНК працюють і реагують на ці кризи, дає цінну інформацію про їх потенційний внесок у відновлення економіки. Таке розуміння має вирішальне значення для розробки ефективних стратегій та політики подолання криз, які зменшують ризики та підвищують загальну економічну стабільність.

Маючи розгалужені виробничі мережі, що охоплюють багато країн і регіонів, азійські ТНК відіграють важливу роль у глобальних ланцюгах постачання. Порушення ланцюгів постачання під час криз можуть суттєво вплинути на торгові потоки, виробничі можливості та глобальну економічну стабільність. Таким чином, вивчення діяльності азійських ТНК у кризових ситуаціях допомагає виявити вразливі сектори та потенційні рішення для підвищення стійкості та ефективності глобальних ланцюгів поставок. Така оцінка може допомогти у регулюванні діяльності ТНК та зменшенні ризиків негативного впливу на місцеву економіку та соціальну сферу.

Крім того, взаємодія ТНК Азії з іншими економіками світу впливаючи на економічну інтеграцію в умовах кризи, дає змогу зрозуміти потенційний вплив на глобальну економічну стабільність, відновлення та регіональне співробітництво.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Важливі теоретичні та практичні аспекти впливу діяльності азійських ТНК на світову економіку в кризових умовах покладені в основу багатьох науковців, зокрема М. Заінчовська, А. Коструба, Є. Васюк, О. Саєнко, В. Венгер, Д. Михайлина та ін.

Однак, діяльність азійських ТНК також створює виклики для світової економіки, що залишаються недостатньо вивченими, особливо в кризових умовах. Саме тому, необхідно покращити існуючі науково-методичні підходи до визначення та оцінки впливу транснаціональних корпорацій Азійсько-Тихоокеанського регіону на світову економіку, задля покращення економіки країн світу. Це дозволить розробити рекомендації щодо підвищення ефективності, стимулювання їх діяльності. Саме це було підставою для вибору теми бакалаврської кваліфікаційної роботи та визначення її цілей й основних дослідницьких завдань.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження позитивних та негативних аспектів впливу діяльності азійських ТНК на світову економіку та їх внесок у економічне зростання країн світу в кризових умовах.

Досягнення мети дослідження передбачає постановку та розв'язання таких **завдань:**

- вивчити сутність транснаціональних корпорацій;
- висвітлити етапи розвитку азійських ТНК;
- визначити соціально-економічні наслідки діяльності ТНК на економіку регіону та світову економіку;
- оцінити роль азійського транснаціонального бізнесу в економічному розвитку країн світу в умовах кризи;
- дослідити інвестиційно-інноваційну діяльність ТНК Азії;
- здійснити аналіз конкурентоспроможності азійських транснаціональних корпорацій на світовому ринку;

- розкрити роль транснаціонального бізнесу в економічному розвитку України;
- проаналізувати стратегічні виклики та можливості для азійських ТНК в Україні в повоєнний період;
- обґрунтувати перспективні напрями участі країн Азії в процесах транснаціоналізації світової економіки

Об'єктом дослідження є взаємодія транснаціональних корпорацій (ТНК) Азії з глобальною економікою під час економічних криз.

Предметом дослідження є роль та значення азійських ТНК в світовій економіці під час кризових періодів, аспекти впливу на світову економічну систему та їх взаємодія з іншими суб'єктами міжнародних відносин.

Методологія дослідження. Методологічну основу кваліфікаційної роботи становлять методи теоретичного узагальнення, порівняльних та експертних оцінок, системно-структурного аналізу економічних процесів та зв'язків, статистичного та діалектичного підходів, а також обробка літературних джерел.

Теоретичною основою дослідження є економічні дослідження провідних вітчизняних і зарубіжних учених, законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти щодо регулювання діяльності транснаціональних корпорацій на території України та в світі, матеріали та аналітичні звіти Asian Economic Integration Report, Boston Consulting Group (BCG), World Investment Report, Asian Development Bank, Reuters, результати рейтингу Fortune Global 500, щорічні звіти міжнародних організацій: Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Світової організації торгівлі (СОТ), Світового банку (СБ) та відповідні сайти в Internet, а також дані Державної служби статистики України.

Апробація результатів дослідження.

Гаєва А.Т. Внесок азійських транснаціональних корпорацій у соціально-економічний розвиток країн світу // ПОЛІТ СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ: Тези доповідей XXIII Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, Київ, 2023,

Національний авіаційний університет / Редакційна колегія М.Луцький [та інші]. – К.: НАУ, 2023. – С. 186-187.

Гаєва А.Т. Оцінка впливу азійських ТНК на фінансову стабільність приймаючих країн // Міжнародна науково-практична конференція «Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі», 14 квітня 2023 р., НАУ, м. Київ. – С. 181-183.

Гаєва А.Т. Інвестиційно-інноваційний діяльність азійських ТНК // XIV Міжнародна Науково-практична конференція «Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі». Національний Авіаційний Університет, 2023. – С. 167-171.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку бібліографічних посилань використаних джерел. В роботі розміщено 3 таблиці, 14 рисунків. Список бібліографічних посилань використаних джерел включає 92 найменування на десяти сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК АЗІЇ В РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ КРИЗИ

1.1. Економічна сутність транснаціональних корпорацій

На сучасному етапі розвитку, транснаціональні корпорації набули статусу рівноправних учасників міжнародних економічних відносин. Вони відіграють ключову роль у світовому розвитку, впливаючи на функціонування світової економіки, а також на окремі економічні суб'єкти та ринки, що розвиваються. Вплив транснаціональних корпорацій на розвиток національних економік та державну безпеку має як позитивні, так і негативні наслідки. Їх діяльність сприяє зростанню темпів економічного зростання, підвищує ефективність виробництва та залучення інвестицій, що чинить позитивний вплив на економічну стабільність країн та їх технологічний розвиток.

Однак, завдяки своїй фінансовій потужності, транснаціональні корпорації мають змогу витіснити національних виробників з найбільш прибуткових секторів економіки країни, захоплювати значні частки споживчого ринку і ставати джерелом конфліктів та негативних соціально-економічних процесів.

Для правильного дослідження основних аспектів діяльності транснаціональних корпорацій, необхідно чітко визначити саме поняття корпорацій та надати точне визначення.

Транснаціональна корпорація - це підприємство, що має виробничі потужності в різних країнах та керується з одного центру. Основна характеристика транснаціональних корпорацій полягає в організації виробничих операцій за кордоном в масштабах, які суттєво впливають на економічну структуру, включаючи питання експорту, ціноутворення та ринок праці відповідних країн, де проводиться їх діяльність. Такі корпорації націоналізують капітал та контролюють свою

діяльність, але водночас їхні операції охоплюють міжнародний масштаб та координуються з одного центру [39].

Згідно з ухваленою Кабінетом Міністрів України Конвенцією про транснаціональні корпорації, термін **"транснаціональна корпорація"** означає юридичну особу або групу юридичних осіб, яка має власність, господарське відання або оперативне управління окремими активами на територіях двох або більше держав. У рамках цієї Конвенції термін "транснаціональна корпорація" включає різні форми транснаціональних структур, такі як фінансово-промислові групи, компанії, концерни, холдинги, спільні підприємства, акціонерні товариства з іноземними учасниками та інші [8].

Згідно із визначенням ООН, **транснаціональна корпорація (ТНК)** є підприємством, яке має контроль над активами інших суб'єктів господарювання в економіці, відмінній від економіки країни, де вона була створена. Зазвичай, ТНК володіє певною часткою акціонерного капіталу, яка становить 10% або більше від загальної кількості звичайних акцій, має право голосу для зареєстрованого підприємства або еквівалент для некорпоративного підприємства. Цей поріг вважається моментом контролю над активами [51].

Визначальними критеріями належності міжнародної компанії до транснаціональної корпорації (ТНК), вважаються такі:

1. Проведення виробництва товарів або надання послуг не менш як у шести країнах.
2. Присутність іноземних працівників у складі компанії, які становлять не менш як 25% від загальної кількості працівників.
3. Капіталовкладення за кордоном, які складають не менш як 25% загальної структури активів компанії.
4. Річний обсяг доходу, що перевищує 1 мільярд доларів США.
5. Обсяг реалізації товарів за межами головної материнської компанії, який становить не менш як 20%.
6. Існування єдиної стратегії управління розвитком національних підприємств, що входять до організаційної структури ТНК [19 С.77].

Основними характеристиками діяльності транснаціональних корпорацій, являється:

1. Транснаціональні корпорації мають значні активи та обороти. Деякі з них здійснюють торгівлю на рівні, що перевищує валовий національний продукт кількох країн, що розвиваються. Один з прикладів транснаціональної корпорації в Азії, яка перевищує валовий національний продукт кількох країн, що розвиваються, - це компанія Samsung з Південної Кореї. За даними 2021 року, вартість активів Samsung становить декілька разів більше валового національного продукту деяких країн Азії, таких як В'єтнам, Бангладеш або Шрі-Ланка.

2. Вони мають виробничі, збутові та інші підрозділи в кількох країнах, працюючи через мережу дочірніх компаній і філій. Транснаціональні корпорації володіють та контролюють активи в різних країнах. Наприклад, такі компанії, як Samsung, Toyota та Huawei Technologies можна вважати транснаціональними корпораціями, оскільки вони мають глобальну присутність у своїх бізнесах.

3. Зазвичай у них є передові технології, які дозволяють надавати продукти та послуги світового рівня. Транснаціональні корпорації використовують капіталомісткі технології не лише у виробництві, а й у маркетингу. Вони також інвестують значні кошти у дослідження та розробки. Прикладом є корпорація Huawei, яка має свій власний дослідницький інститут, де працюють тисячі науковців та інженерів. Компанія витрачає значні суми на НДДКР з метою розробки нових інноваційних продуктів та покращення існуючих технологій.

4. Завдяки великим ресурсам і маркетинговим здібностям, транснаціональні корпорації мають широкий доступ до міжнародних ринків і можуть здійснювати продажі своїх продуктів та послуг у різних країнах.

5. Діяльність транснаціональних корпорацій є дуже різноманітною. З одного боку, вони надають послуги щодо капіталу, трансферу технологій, проведення досліджень і розробок у різних галузях, включаючи маркетинг продукції. З іншого боку, активність ТНК зазвичай обмежується динамічними секторами товарів і продуктів, такими як мінеральні ресурси, нафта, фармацевтика, хімічна продукція, важке машинобудування та інше.

6. Для успішної інтеграції та управління світовими операціями, транснаціональні корпорації використовують професійні навички, спеціалізовані знання та навчання. Вони розпоряджаються глобальною структурою зайнятості та сприяють міжнародній мобільності менеджерів.

Транснаціональне підприємництво, порівняно з етноцентричним, є більш ефективним і має наступні переваги:

1. Більший доступ до природних ресурсів, капіталу, технологій та знань, зокрема результатів науково-дослідної та розробницької діяльності, порівняно з етноцентричними підприємствами, які працюють у власній країні та задовольняють свої потреби в іноземних факторах виробництва через торгівлю.

2. Оптимальне розташування підрозділів у різних регіонах світу, з урахуванням динаміки економічного зростання, фази ділової активності, розмірів внутрішніх ринків, показників ринку праці та цін на фактори виробництва.

3. Концентрація та централізація капіталу в транснаціональних структурах, включаючи залучення фінансово-кредитних ресурсів у країнах, де знаходяться їхні іноземні підрозділи, та використання їх у найбільш прибутковій діяльності транснаціональних корпорацій.

4. Фінансово-кредитні ресурси, як залучений капітал від приймаючих організацій та третіх країн, надають значні можливості для інвестицій.

5. Потужна інформаційно-комунікаційна складова, яка забезпечує швидкий доступ до найновіших даних про ситуацію на глобальних фінансових, валютних та товарних ринках і дозволяє оперативно реагувати на зміни в зовнішньому середовищі. Крім того, це сприяє швидкому переміщенню ресурсів між країнами створення та приймаючою країною.

6. Гнучка організаційна структура, що постійно трансформується та вдосконалюється.

7. Застосування міжнародного досвіду управління, включаючи організацію виробництва, збуту та підтримання позитивного іміджу компанії.

Управління ефективністю транснаціональної діяльності базується на п'яти принципах, які допомагають забезпечити успішність і результативність діяльності компанії.

- дотримання економічних законів – успішні транснаціональні компанії розуміють необхідність дотримання економічних законів і правил у країнах, де вони здійснюють свою діяльність. Вони адаптуються до місцевих економічних умов і використовують стратегії, що враховують законодавство та регуляторні вимоги;

- концептуальність – управління транснаціональною діяльністю вимагає розробки чіткої концепції та стратегії, яка визначає цілі, завдання і напрямки компанії. Ця концепція повинна бути спрямована на досягнення конкурентних переваг і розширення на міжнародному ринку;

- системність – успішні транснаціональні компанії діють систематично, враховуючи всі аспекти своєї діяльності. Вони розглядають транснаціональну діяльність як взаємопов'язану систему, де кожна складова впливає на інші, і враховують це при прийнятті управлінських рішень;

- цілеспрямованість – управління транснаціональною діяльністю передбачає чітке визначення цілей компанії і встановлення стратегічних пріоритетів. Компанії повинні бути спрямовані на досягнення конкретних результатів і ефективно використовувати свої ресурси для їх досягнення;

- результативність – ефективне управління транснаціональною діяльністю полягає в досягненні позитивних результатів і досягненні поставлених цілей. Компанії оцінюють свою продуктивність і ефективність, враховуючи фінансові показники, ринкову позицію, клієнтську задоволеність та інші фактори успіху.

Ці принципи допомагають транснаціональним компаніям керувати своєю діяльністю в глобальному контексті і досягати стабільної і стійкої позиції на міжнародному ринку [55].

Таким чином, транснаціональні корпорації є формою глобального об'єднання капіталу, в якій материнська компанія має філії в багатьох країнах, які співпрацюють між собою та координуються під керівництвом головної компанії.

Завдяки своєму масштабу та ресурсам, ТНК можуть бути конкурентоспроможними на міжнародному рівні. Вони мають можливість використовувати передові технології, інновації та кращий досвід, що дозволяє їм займати сильну позицію на ринках.

1.2. Еволюція розвитку азійських ТНК

Протягом останніх десятиліть, азійські ТНК пройшли значні зміни, перетворившись з переважно невеликих виробників та експортерів в ключових учасників у високовартісних галузях та на глобальних ринках. Ця трансформація була викликана сполученням внутрішніх факторів, таких як економічне зростання, технологічний прогрес, стратегічні рішення, а також зовнішніх факторів, таких як глобалізація, торгівельна та інвестиційна лібералізація, регіональна інтеграція.

Розвиток транснаціональних корпорацій проходив кілька етапів, що дозволяє умовно розподілити їх на п'ять поколінь.

Перше покоління ТНК (від самого зародження в кінці XIX століття до початку Першої світової війни 1914-1918 рр.) було переважно зосереджене на розробці та видобуванні сировинних ресурсів у колоніальних країнах Азії, Африки та Латинської Америки, а також на переробці цих ресурсів у країнах-власниках колоній. Такі ТНК, у свою чергу, представляли собою картелі та синдикати.

Вони інвестували переважно у сировинні галузі економічно вразливих іноземних держав і створювали там закупівельні та збутові підрозділи. Створення високотехнологічного виробництва на території приймаючих країн не було перспективним, через брак кваліфікованого персоналу та нестачу потрібних технологій.

Протягом періоду між двома світовими війнами (1918—1939 рр.) **ТНК другого покоління** спрямовували свій розвиток на виробництво озброєнь та військової техніки, задовольняючи військові потреби провідних країн Європи, Америки та Японії, оскільки це було надзвичайно прибутковим в ті часи. В цей

період роль зарубіжних виробничих підрозділів зростає, як у країнах, що розвиваються, так і в розвинутих країнах.

Третє покоління ТНК наступило після закінчення Другої світової війни (1945 р.), після розпаду імперій і колоніальної системи (1950—1960 рр.). ТНК третього покоління зосередилися на створенні та поширенні науково-технічних досягнень у передових галузях науки та промисловості, таких як атомна енергія, електроніка, космос, приладобудування та інші.

Четверте покоління ТНК сформувалося поступово в період з 1970 по 1980 роки, в умовах швидкого науково-технічного прогресу та зростаючих світових економічних зв'язків під впливом зростаючої конкуренції на світовому ринку. Саме в цей період процес злиття та поглинання прискорився, сприяючи концентрації капіталу та виробництва в ТНК, що найбільш успішно розвивають великий міжнародний бізнес.

Протягом 1970-1980 років відбулось формування четвертого покоління транснаціональних корпорацій (ТНК). Цей процес спричинений швидким розвитком науково-технічного прогресу та зростаючими світовими економічними зв'язками, що виникають в умовах посиленої конкуренції на міжнародному ринку. Саме в цей період спостерігався прискорений темп злиття та поглинання компаній, що сприяло концентрації капіталу та виробництва в найуспішніших транснаціональних корпораціях, які ведуть великий міжнародний бізнес [12, с. 31-32].

У 16-17 столітті, під час початку колоніального освоєння Нового Світу, виникли початкові форми транснаціональних корпорацій, які можна вважати прародичами сучасних ТНК. Так, Британська Ост-Індська компанія (British East India Company, або ЕІС) має важливий історичний зв'язок з Азією, зокрема з Індією. Компанія була заснована у 1600 році з метою просування торговельних інтересів Великої Британії в Східній Азії та використання її ресурсів.

Британська Ост-Індська компанія зосереджувала свою увагу на торгівлі прянощами, зокрема шафраном, мускатним горіхом та корицею, як одним із своїх головних напрямків діяльності. Шляхом встановлення торгових поселень та фортець у різних регіонах Індії, зокрема в Мадрасі (сучасний Ченнаї), Калькутті (сучасний

Колката) та Бомбеї (сучасний Мумбаї), компанія сприяла розширенню британського впливу в цьому регіоні.

Починаючи як організація, що монополізувала торгівлю, Британська Ост-Індська компанія згодом включилася до політичного життя та стала діяти, як засіб британського імперіалізму в Індії з початку 18-го століття і аж до середини 19 ст. Також, активність компанії в Китаї в 19 столітті була каталізатором для розширення британського впливу в цій країні. Внаслідок цього, Британська Ост-Індська компанія стала фундаментом для британської колонізації Індії, яка продовжувалася до того часу, коли Індія отримала незалежність у 1947 році.

Після середини XVIII століття відбувся спад торгівлі бавовняними виробами, в той час як чай став ключовим імпортом товаром з Китаю. Починаючи з початку XIX століття, компанія забезпечувала фінансування торгівлі чаєм шляхом незаконного експорту опіуму до Китаю. Протистояння Китаю цій торгівлі призвело до спалаху Першої Опіумної війни (1839–1842), в результаті якої Китай зазнав поразки та були розширені торгові привілеї Великобританії. Другий конфлікт, відомий як Війна зі стрілами (1856–1860), привів до подальшого розширення торговельних прав для європейських країн [67].

Перші корпорації в Азії з'явилися в різні історичні періоди в різних країнах. Однією з найстаріших корпорацій в Азії можна назвати японський конгломерат **Toyota Group**, який було засновано в 1926 році Сакічі Тойодою, з метою виробництва та продажу автоматичних ткацьких верстатів, які він винайшов і вдосконалив.

Історія створення та розвитку Toyota є довгим шляхом успіху та інновацій в автомобільній промисловості. У перші десять років свого існування, Toyota сконцентрувалася на розробці та виробництві автомобілів для внутрішнього ринку Японії. Прорив у історії компанії відбувся в 1950-х роках, коли Toyota розпочала впровадження принципів виробничої системи, що відома як "Toyota Production System". Ця система, що базується на принципах ефективності, якості та постійного вдосконалення, стала фундаментом для досягнення величезних успіхів компанії.

У 1960-х роках Toyota розширила свою присутність на міжнародному ринку, розпочавши експортувати свої автомобілі в США та інші країни. Інноваційні моделі, зокрема Toyota Corolla, стали дуже популярними серед споживачів і принесли компанії величезні успіхи на міжнародному рівні.

Протягом наступних десятиліть Toyota продовжувала свій розвиток і зайняла впливову позицію на світовому автомобільному ринку. Компанія визнавалася, як лідер у сферах якості, надійності та інновацій. Вона активно впроваджувала нові технології, зокрема гібридну систему приводу у Toyota Prius, а також інтенсивно досліджувала електромобільні технології [87].

У 1938 році був заснований великий конгломерат південнокорейських компаній, створений Лі Бен Чхолом у 1938 році. Початково компанія називалася **Samsung Trading Company** і спеціалізувалася на експорті фруктів, риби та наданні послуг.

У 1960-х роках Samsung Group розширилася на різні галузі, включаючи електроніку, побутову техніку, будівництво, хімічну промисловість та фінанси. Завдяки виробництву телевізорів, мобільних телефонів, комп'ютерів та інших пристроїв компанія стала визнаним лідером у галузі електроніки.

У 1990-х роках Samsung Group активно розширювалася на світових ринках і стала одним із провідних глобальних брендів. Зараз, компанія займається розробкою і виробництвом широкого спектру товарів і послуг, включаючи смартфони, телевізори, побутову техніку, електронні компоненти, фармацевтику, страхування, суднобудування та багато іншого [83].

Mitsubishi Corporation - це одна з найбільших японських торговельних компаній, яка заснована у 1950 році, але має глибокі коріння, що сягають початків індустріального розвитку Японії.

Історія Mitsubishi Corporation починається з формування конгломерату Mitsubishi Group, який був заснований у 1870 році Ятаро Івасакі. Початково, група займалася гірничим промислом, залізницями, суднобудуванням та наданням фінансових послуг. У 1950 році Mitsubishi Corporation виокремилася, як самостійна компанія, що спеціалізується на міжнародній торгівлі та інвестиціях [80].

Еволюція азійських транснаціональних корпорацій (ТНК) стала значним явищем у світовому бізнес-ландшафті, оскільки ці компанії зазнали значних змін, розширивши свою діяльність на міжнародному рівні та ставши ключовими гравцями в різноманітних галузях. Розглянемо основні етапи розвитку транснаціональних корпорацій Азії:

1. Ранній розвиток. Азійські ТНК виникли в середині 20-го сторіччя під впливом індустріалізації та економічного зростання в таких країнах, як Японія, Південна Корея, Тайвань і пізніше Китай. Спочатку ці компанії були зосереджені на внутрішніх ринках, утвердившись у виробництві, електроніці, автомобілебудуванні та текстилі;

2. Прямі зовнішні інвестиції. Із зростанням і зрілістю економіки азійських країн ТНК з регіону почали виходити за межі своїх країн, щоб досліджувати нові ринки, ресурси та технології. Завдяки значним інвестиціям в іноземних країнах, включаючи створення дочірніх компаній, спільних підприємств і стратегічних партнерств, вони розширили свою глобальну присутність;

3. Глобалізація та регіональна інтеграція. Азійські ТНК скористалися глобалізацією та регіональною інтеграцією, особливо у Східній Азії. Угоди про вільну торгівлю, зниження торговельних бар'єрів та ініціативи регіональної економічної інтеграції надали можливості доступу до більших ринків і створення глобальних виробничих мереж;

4. Галузева диверсифікація. У той час як виробництво та електроніка залишалися провідними, вони поширилися на телекомунікації, фінанси, енергетику, будівництво, роздрібну торгівлю та послуги. Ця диверсифікація допомогла їм керувати ризиками, вийти на ринки, що розвиваються, і адаптуватися до мінливих глобальних тенденцій;

5. Технологічний прогрес. ТНК Азії використовували технологічні досягнення та інновації для підвищення своєї конкурентоспроможності. Вони інвестували в дослідження та розробки, придбали іноземні технології шляхом злиття та поглинання та розвинули передові можливості, зокрема в електроніці, автомобільній промисловості та інформаційних технологіях.

6. Розвиток ТНК Китаю. Швидкий економічний підйом Китаю значно вплинув на еволюцію азійських ТНК. Китайські компанії стали великими глобальними гравцями, інвестуючи в різні галузі по всьому світу. Ініціатива «Один пояс, один шлях» ще більше прискорила міжнародну експансію китайських ТНК, сприяючи розвитку інфраструктури та торговельним зв'язкам;

7. Глобальне визнання. Транснаціональні корпорації Азії отримали всесвітнє визнання та посіли чільне місце в списках найбільших і найвпливовіших компаній світу. Вони кинули виклик домінуванню західних транснаціональних корпорацій, сприяючи конкуренції та стимулюючи інновації на світовій арені [40].

Отже, еволюція азійських ТНК відображає економічну трансформацію регіону, зростання глобальної інтеграції та прагнення до конкурентоспроможності на міжнародній бізнес-арені. Ці компанії відіграли важливу роль у формуванні азійської економіки, сприяючи створенню робочих місць, передачі технологій і загальному економічному розвитку.

1.3. Соціально-економічні наслідки діяльності ТНК на економіку регіону та світову економіку

Діяльність транснаціональних корпорацій (ТНК) виявляє значний вплив на економіку регіонів, де вони діють, а також на глобальну економіку в цілому. ТНК є великими міжнародними підприємствами, що оперують через різні країни та континенти, маючи філіали, дочірні компанії та глобальні постачальницькі ланцюжки. Вони займаються різними галузями, такими як виробництво, фінанси, торгівля, енергетика та інші. Через свою значну глобальну присутність та вплив на економічні процеси, ТНК створюють унікальні виклики та можливості для регіонального та світового розвитку.

Для досягнення чіткого регулювання діяльності азійських транснаціональних корпорацій (ТНК), ефективності в привабленні іноземних інвестицій та підтримки економічного зростання, необхідно досліджувати вплив цих ТНК на фінансову

стабільність країн-одержувачів. Це допоможе сформулювати ефективну політику регулювання діяльності ТНК, спрямовану на максимізацію переваг у майбутньому.

Розглядаючи позитивні аспекти впливу діяльності транснаціональних корпорацій для приймаючої країни варто зазначити, що однією з суттєвих переваг транснаціональних корпорацій є їх роль у подоланні розриву ресурсів між запланованим рівнем інвестицій і внутрішніми заощадженнями. Вони допомагають поповнити дефіцит заощаджень і стимулюють економічне зростання країни.

Наступна перевага пов'язана зі збалансуванням валютного або торговельного дефіциту. Транснаціональні корпорації, завдяки позитивним прибуткам від експорту, можуть сприяти зменшенню або навіть ліквідації дефіциту платіжного балансу, таким чином покращуючи загальний торговельний баланс приймаючої країни.

Транснаціональні корпорації також відіграють вирішальну роль у заповненні розриву між цільовими доходами держави та місцевих органів влади. Оподатковуючи прибуток транснаціональних корпорацій, країни, що розвиваються, можуть мобілізувати фінансові ресурси для різноманітних проектів, які сприяють їх загальному розвитку.

ТНК не лише надають фінансові ресурси, але й пропонують цінний досвід у сфері менеджменту, підприємництва та технологій. Вони можуть передавати знання та навички приймаючим країнам, що позитивно впливає на їхній соціальний та економічний розвиток. Ця передача включає різні аспекти, такі як машинобудування, вдосконалення обладнання, навчання працівників і тд.

Крім того, передача технологій може відбуватися різними методами, такими як спільні підприємства, прямі іноземні інвестиції, ліцензійні угоди, заводи під ключ, технічна допомога, субпідряди та інвестиційні угоди, не пов'язані з акціонерним капіталом. Така передача технологій може значно принести користь приймаючим країнам, що призведе до економічного зростання, виробництва нових товарів, збільшення експорту, підвищення ефективності виробництва та покращення практики управління. Зокрема, країни, що розвиваються, можуть досягти значного економічного та соціального розвитку, використовуючи іноземні технології.

Також, діяльність ТНК пропонує інші переваги для приймаючої країни, включаючи вищу заробітну плату на внутрішньому ринку праці, покращену якість продукції та зниження цін для споживачів. Вони також стимулюють внутрішні інвестиції шляхом залучення інвестицій ТНК і дають можливість приймаючій країні отримати вигоду від витрат на дослідження та розробки транснаціональних корпорацій.

Окрім позитивних сторін, діяльність транснаціональних корпорацій також має певні недоліки. Вони можуть використовувати такий інструмент впливу, як трансфертне ціноутворення, щоб максимізувати власний прибуток, уникаючи ринкових механізмів та національних законів країни знаходження. Ця методика дозволяє ТНК встановлювати ціни на передачу товарів, послуг, технологій та позик між їхніми міжнародними філіями, які можуть відрізнитись від цін, які довелося б сплачувати непов'язаним фірмам.

Трансфертне ціноутворення має свої переваги для ТНК, наприклад, вони можуть знизити загальний податковий тягар, знижуючи ціни в країнах з високими податковими ставками та підвищуючи їх в країнах з нижчими ставками. Також, ТНК можуть включати плату за різні послуги внутрішньої фірмової торгівлі, включаючи консультативні послуги, страхування та загальне управління, і визначати ціну за них. Завдяки своїм обліковим системам ТНК можуть передавати ці ціни між своїми філіями, переводячи кошти по всьому світу, уникаючи оподаткування.

Але з іншого боку, уряди країн, які не мають можливості контролювати трансфертне ціноутворення ТНК, можуть страждати від зниження податків, як засобу залучення інвестицій або збереження діяльності компаній у своїй країні.

Наприклад, якщо припустити, що існують дві взаємопов'язані компанії, розташовані в країнах з різними податковими ставками, встановленими законодавством. Компанія А розташована в країні А і маючи податкову ставку 15%, тоді як її філія, компанія В, розташована в країні В і маючи податкову ставку 40%. Компанія В продає товари Компанії А за 500 гривень, хоча ці товари можуть бути продані непов'язаній третій стороні за 400 гривень. Ця трансакція призводить до переоцінки продажів у Компанії В та закупівель у Компанії А на 100 гривень. У

національних фінансових звітах подібні операції призводять до переоцінки показників доданої вартості в країні В та недооцінки в країні А [50].

Діяльність транснаціональних корпорацій (ТНК) може мати значний вплив на політику країни, особливо у менш індустріалізованому світі. Ці ТНК, стараючись захистити свої інтереси, можуть здійснювати суттєвий політичний вплив на приймаючі країни, спрямовуючи їх в різних напрямках, що не обов'язково збігаються з національними інтересами. Проникаючи в галузі, які мають важливе значення для національної безпеки, тим самим можуть потенційно заважати їхньому розвитку. Вільне переміщення транснаціонального капіталу може наражати на ризик стабільність національних валют і створювати загрозу національній безпеці країн, що перебувають у стані розвитку. Їх діяльність також може створювати значну конкуренцію для місцевих компаній, витісняючи їх на внутрішньому ринку та заважаючи їхньому зростанню та розвитку [33].

Небажання або нездатність національних урядів контролювати діяльність транснаціональних корпорацій (ТНК) у період дерегуляції глобальної торгівлі та інвестицій погано впливає на здоров'я людей та довкілля. Діяльність ТНК регулярно наражає працівників та спільноти на широкий спектр небезпек для здоров'я, безпеки та екології. Часто ці дії призводять до катастроф, як, наприклад, викид газу у дочірньому підприємстві американської корпорації Union Carbide розташованого в Бхопалі, Індія у 1984 році.

Однак, розглядати такі трагедії, як випадковості маскує більш значимий та шкідливий вплив стратегій промислового розвитку ТНК на нашу планету та її мешканців. Наприклад, діяльність ТНК є джерелом більшої половини парникових газів, що виділяються промисловими секторами, що є основною причиною глобального потепління. ТНК контролюють 50% виробництва та переробки нафти, а також таку ж частку витрат, переробки та збуту газу та вугілля. Крім того, ТНК фактично мають монопольний контроль над виробництвом та використанням хлорфторуглеродів та інших сполук, що руйнують озоновий шар.

Транснаціональні корпорації (ТНК) також забезпечують більшу частину світового виробництва хлору - ключової складової деяких з найтоксичніших,

стійких та біоаккумулятивних синтетичних хімічних речовин, таких як діоксини, фурани, хлоровані розчинники та тисячі інших хлорорганічних сполук. Вплив цих хімічних речовин на здоров'я включає пригнічення імунітету, вроджені дефекти, рак, порушення репродуктивної системи, неврологічні ураження, пошкодження печінки та інших органів [43].

Таблиця 1.1

Позитивні та негативні аспекти діяльності ТНК
для приймаючої країни та країни створення

Країни	Позитивні аспекти	Негативні аспекти
Для приймаючої країни	<ul style="list-style-type: none"> - Надходження прямих іноземних інвестицій; - Створення нових робочих місць; - Отримання додаткових ресурсів (технології, капітал, управлінський досвід, кваліфікована робоча сила; досвід для зменшення негативного впливу на навколишнє середовище); - Покращення транспортного сполучення в регіоні; - Зростання виробництва; - Надходження додаткового податку до державного бюджету; - Зменшення дефіциту платіжного балансу. 	<ul style="list-style-type: none"> - Погані умови праці та у деяких випадках експлуатації робочої сили; - Витіснення національного бізнесу з найбільш вигідних сфер; - Ухилення від сплати податків; - Надмірне використання природних ресурсів та забруднення навколишнього середовища; - Можливий негативний вплив на політику та національну безпеку країни; - Потенційний ризик національній валюті.
Для країни створення	<ul style="list-style-type: none"> - Використання власних інтересів; - Зростання впливу на інші країни; - Зростання доходів; - Позитивний вплив на ВВП країни; - Підвищення ефективності виробництва; - Підвищення конкурентоспроможності; - Податкові пільги; - Доступніша робоча сила. 	<ul style="list-style-type: none"> - Вивезення прибутку за межі країни; - Знижений державний контроль.

Примітка. Складено автором за даними Підприємництво в епоху глобальних трансформацій: виклики та перспективи розвитку / Університет державної фіскальної служби України – м. Київ, 2019. – С. 77.

Перевагами від діяльності для самої транснаціональної корпорації, вважається:

1. Забезпечення нових потенційних ринків збуту, одночасно зберігаючи та розвиваючи наявні ринки збуту.

2. Уникнення митних бар'єрів.
3. Використання доступнішої робочої сили.
4. Зниження рівня оподаткування та спрощення адміністративних процедур.
5. Продовження життєвого циклу обладнання та продукції, можливість використання застарілих технологій та стандартів якості у країнах-отримувачах.
6. Виведення виробництва, яке негативно впливає на навколишнє середовище, в країни з екологічним законодавством, що сприяє цьому [19, с.77], (див. Табл. 1.1).

Отже, в даному підпункті ми визначили, що діяльність ТНК може мати як позитивні, так і негативні наслідки для регіональної економіки та економіки світу, в цілому. Позитивні аспекти включають створення робочих місць, залучення інвестицій, технологічний прогрес та розвиток інфраструктури. Однак, негативні наслідки можуть включати експлуатацію природних ресурсів, дестабілізацію місцевих ринків та нерівномірний розподіл прибутків.

Висновки до розділу 1

Підсумовуючи, можна зазначити, що транснаціональні корпорації (ТНК) виконують важливу роль як у світовій економіці, так і у економіці приймаючої країни, проникаючи у різні галузі. ТНК є міжнародними компаніями з філіями у двох або більше країнах, які керуються з одного чи кількох центрів і ведуть узгоджену політику, стратегію, розподіляють ресурси, технології та відповідальність, з метою отримання прибутку.

ТНК з великим капіталом впливають не лише на економічне життя країн-партнерів, але й на політичне життя суспільства. Вони забезпечують економічну, фінансову, ділову, технологічну, політичну та соціальну взаємодію між країнами.

Діяльність ТНК сприяє заповненню дефіциту заощаджень, зменшує торговий дефіцит за рахунок припливу іноземного капіталу та допомагає виправити дефіцит

доходу, заповнюючи проміжок між запланованими цілями надходження державних та місцевих податків.

З іншого боку, діяльність ТНК може мати негативний вплив, наприклад, на екологічну стійкість, нерівномірний розподіл прибутків та загрози для місцевого бізнесу.

Для досягнення більш збалансованого та сталих результатів взаємодії ТНК з Азії з регіональною та світовою економікою в умовах кризи необхідні ефективні регулюючі механізми та політики. Важливо створити сприятливі умови для діяльності ТНК, що враховують соціальні, екологічні та економічні аспекти. Запровадження прозорих стандартів, механізмів контролю та співпраці можуть сприяти забезпеченню взаємовигідних відносин між ТНК та регіонами.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АЗІЙСЬКИХ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ

2.1. Роль азійського транснаціонального бізнесу в економічному розвитку країн світу

Зростаючий вплив азійських транснаціональних корпорацій (ТНК) на світовому ринку та їх великі інвестиції стають джерелом впливу на економіку та соціальні процеси країн, де вони діють. Оцінка як позитивних, так і негативних наслідків такої діяльності набуває великого значення для розробки ефективних стратегій, спрямованих на досягнення стійкого економічного зростання та фінансової стабільності. Більш того, така оцінка може сприяти регулюванню діяльності ТНК та зменшенню ризиків негативного впливу на місцеву економіку та соціальну сферу.

Упродовж останніх десятиліть Азія перетворилася на одну з найвпливовіших економічних сил у світі, що сприяє глобальному зростанню. Інтенсивна діяльність у сфері бізнесу призвела до швидкого розвитку економіки континенту. Протягом останніх років, за даними рейтингу Fortune Global 500, спостерігається значний зріст кількості азійських транснаціональних корпорацій (ТНК). У 2010 році їх було 117, а вже у 2022 році це число збільшилося до 183, що вперше перевищує кількість північно-американських ТНК. На сьогоднішній день китайські компанії відіграють найбільш значну роль у цьому процесі, зосереджуючись на трьох основних секторах: фінансах (21,8%), енергетиці (18,5%) та матеріалах (12,1%) [15, с. 96], (див. Рис. 2.1.).

Після пом'якшення карантинних обмежень, пов'язаних з COVID-19, економіка азійських країн зросла на 6,2% у 2021 році, що спричинило 37% світового економічного зростання. Обсяг торгівлі товарами в регіоні збільшився на 13,2%, що перевищує світове зростання торгівлі товарами 10,8%. Обсяг торгівлі послугами та

створенням вартості в регіоні збільшився на 8,4%, що також перевищує світове зростання торгівлі послугами 7,6%. У 2021 році Азія перевищила рівень валового внутрішнього продукту (ВВП) та торгівлі товарами до пандемії, але торгівля послугами ще не повністю відновилася. Економіка регіону у 2021 році була на 5,4% вищою порівняно з 2019 роком, а торгівля товарами збільшилася на 11,3% порівняно з 2019 роком [74].

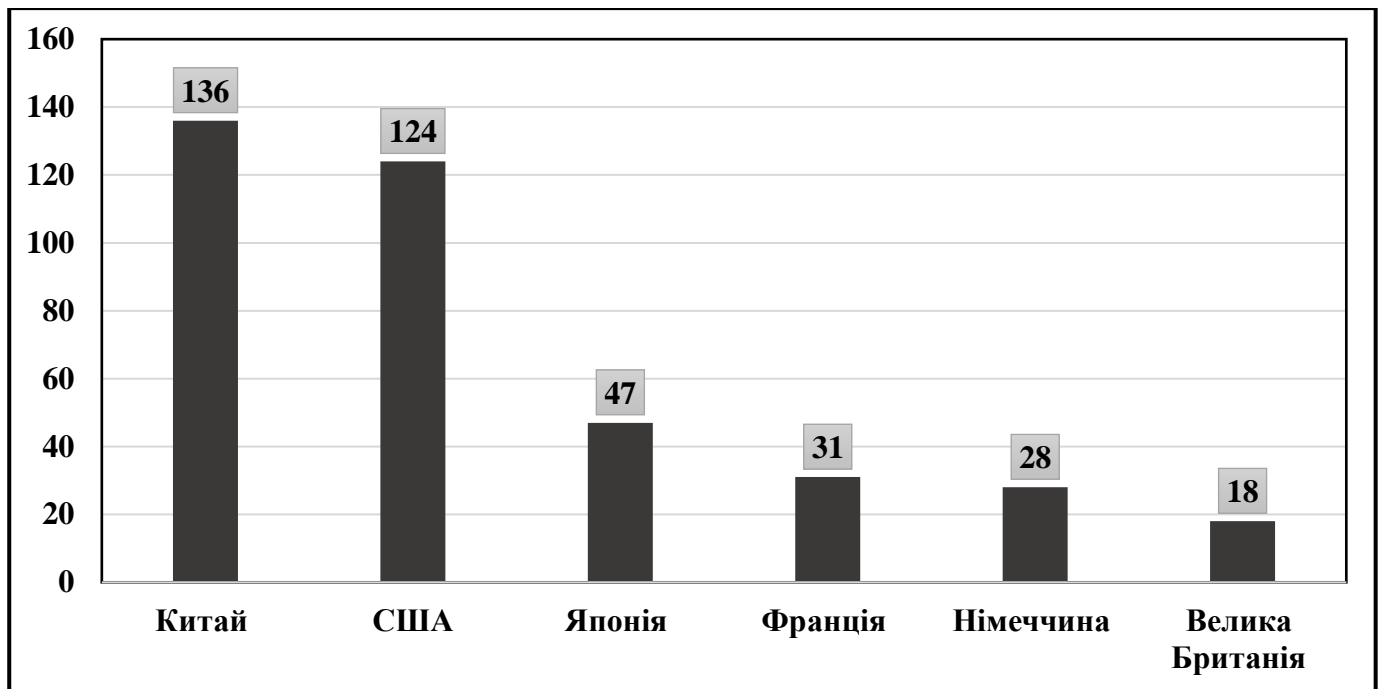

Рис. 2.1. Географічна структура ТНК в 2022 році, (одиниць).

Примітка. Побудовано автором за даними Statista [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.statista.com>.

Економічне відновлення Азії здійснюється завдяки значному внеску Китайської Народної Республіки (КНР), яка забезпечує 64,2% загального економічного зростання регіону. КНР також відповідає за 37,6% зростання торгівлі товарами та 44,6% зростання торгівлі послугами в Азії.

Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) внесла лише 5,2% економічного зростання регіону, але вона сприяла 19,7% зростанню торгівлі товарами та 13,3% зростанню торгівлі послугами в Азії. Розвинені країни Азії, такі як Австралія, Японія та Нова Зеландія, сприяли 8% економічного зростання регіону,

8,2% зростанню торгівлі товарами та 5,3% зростанню торгівлі послугами. Після початку пандемії та зменшення торгівлі товарами в Азії, регіон повернувся до позитивного зростання у жовтні 2020 року, досягнувши піку в червні 2021 року зі значними темпами зростання.

У 2021 році Китайська Народна Республіка зазнала підйому вартості та обсягу регіонального та глобального експорту, перевищуючи рівень до пандемії. Відносна частка вартості експорту Китаю залишалась стабільно вищою, ніж частка обсягу його зовнішньої торгівлі.

У 2021 році найбільший вклад у зростання експорту економіки був зроблений товарною групою електричних машин і обладнання, що складала 26% загального приросту. На другому місці були механічні пристрої з внеском 14%, а на третьому — транспортні засоби з 5% [41], (рис. 2.2.):

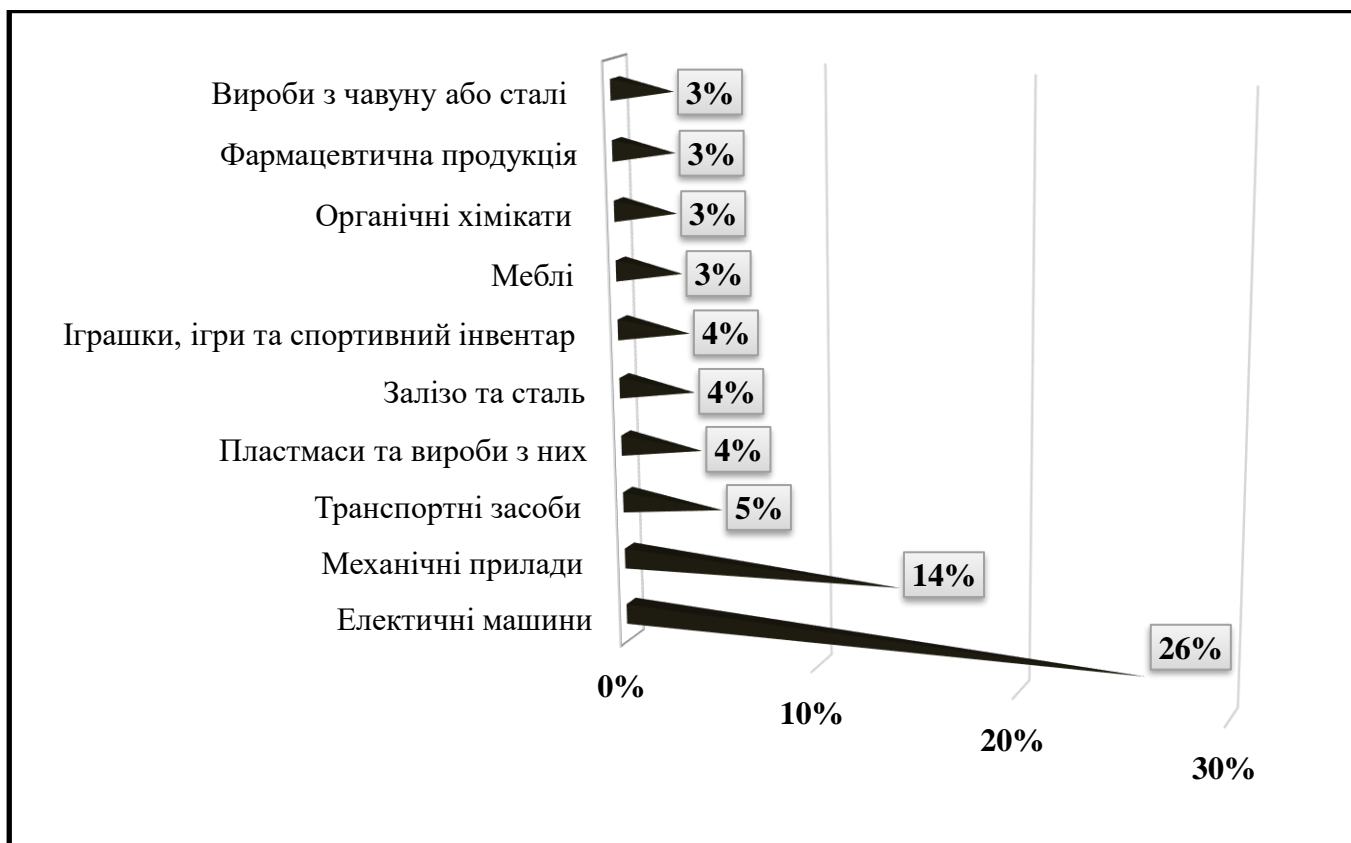

Рис. 2.2. Групи товарів, які сприяли збільшенню експорту Китаю у 2021 році, (% збільшення експорту).

Примітка. Побудовано автором за даними Asian Economic Integration Report 2023 / Asian Development Bank. – Philippines: ADB, 2023. – P.19.

Упродовж останніх десятиліть частка Азії в світовій вартості експорту товарів продовжує зростати. Згідно з даними Світової організації торгівлі, континент тепер майже доганяє Європу за обсягом експорту товарів. У 2021 році обидва регіони відповідали за приблизно 36-37% світового експорту [48], (рис. 2.3.):

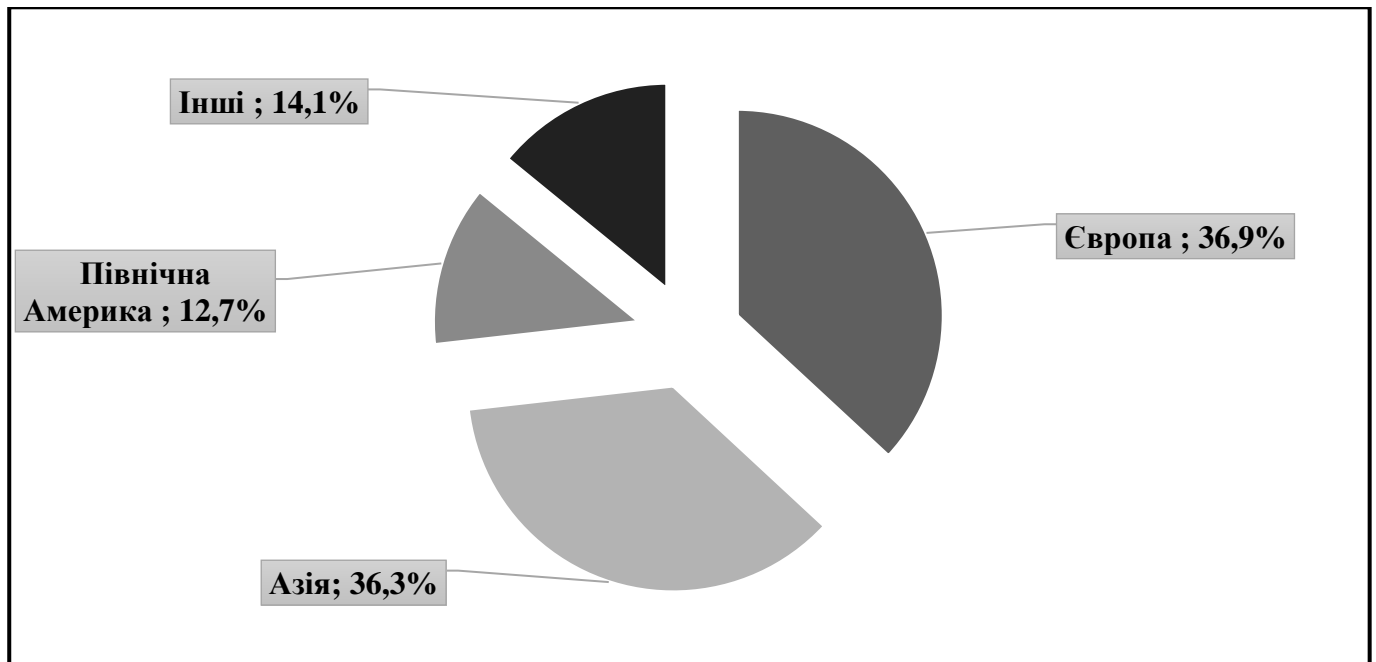

Рис. 2.3. Частка регіонів у світовому експорті товарів у 2021 році, (%).

Примітка. Побудовано автором на основі Katharina Buchholz, Asia's Exports Catch up to Europe's – 2022. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.statista.com/chart/28986/regions-share-of-the-worldwide-value-of-goods-exports/>.

Зростаюча тенденція до зміщення у світовій торгівлі на користь азійських економік, таких як Китай, Південна Корея, Гонконг, Сінгапур та Тайвань, також відображається у розвитку судноплавства. Наприклад, порти в Азії все більше стають домінуючими серед найбільших портів за пропускною здатністю контейнерів. Це саме стосується і сфери вантажних аеропортів: сім з десяти найбільших аеропортів з обробки вантажів знаходяться в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Гонконгська компанія Hutchison Whampoa Limited та сінгапурська компанія Singapore Airlines відображають приклади успішних транснаціональних корпорацій, які впливають на розвиток судноплавства та авіаційної логістики в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Разом з іншими великими

гравцями, ці корпорації сприяють потужному розвитку торговельних інфраструктур та сприяють зростанню торгівлі товарами та послугами у даному регіоні [48].

Від 2014 до 2018 фінансового року авіакомпанія Singapore Airlines спостерігала загальне зростання обсягу перевезених вантажів і пошти, яке досягло піку на рівні 1,3 мільйона метричних тонн, але почало зменшуватися в 2019 фінансовому році. У 2022 фінансовому році обсяг перевезених вантажів і пошти склав приблизно 1,05 млн метричних тонн (рис. 2.4.):

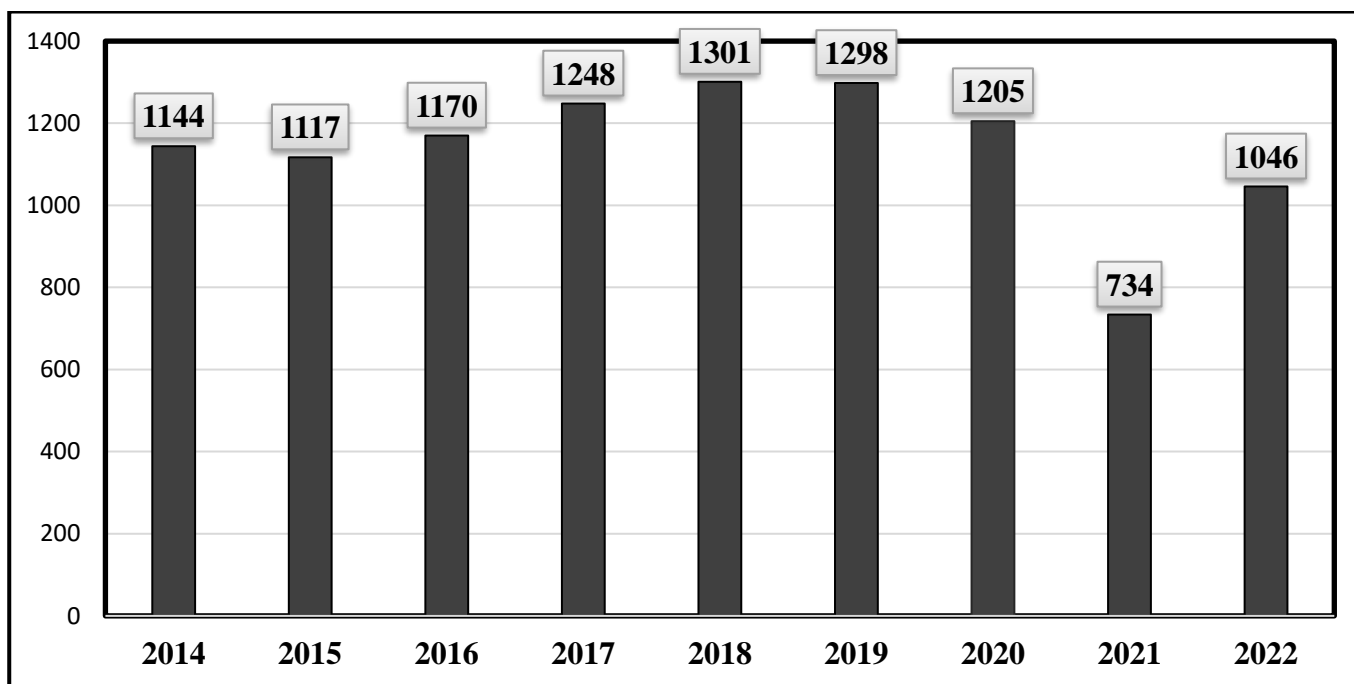

Рис. 2.4. Обсяг вантажів та пошти, перевезених Singapore Airlines з 2014 по 2022 рр., (метричних тонн).

Примітка. Побудовано автором за даними Statista, Volume of cargo and mail carried by Singapore Airlines from fiscal year 2013 to 2022 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.statista.com/statistics/1324261/singapore-airlines-cargo-and-mail-traffic/>.

Азійські ТНК (транснаціональні корпорації) різними способами роблять значний внесок у світову економіку. Вони мають змогу забезпечувати стабільність та стійкість економіки країни. Диверсифікація операцій та інвестицій азійських ТНК в багатьох країнах і галузях може забезпечити стабільність світової економіки під час кризових періодів. Глобальна присутність цих компаній дозволяє їм входити на

різні ринки і сектори, що послаблює негативний вплив економічної нестабільності на конкретні регіони або галузі. Корпорації вкладають великі суми в банки та інші фінансові установи, що зміцнює позиції їх капіталу та забезпечує ліквідність. Наприклад, японський конгломерат Mitsubishi UFJ Financial Group (MUFG) з близько 360-річною історією, є міжнародною фінансовою установою, який має свою штаб-квартиру в Токіо і розпоряджається глобальною мережею з майже 1800 офісами у понад 50 країнах, маючи активи на рівні понад 3,3 трлн. дол. США та володіє часткою в ряді зарубіжних банків, включаючи Сполучені Штати та Велику Британію.

MUFG інвестує в розвиток фінансових послуг, таких як банківські технології, цифрові платформи, фінтех стартапи та інші інноваційні проєкти, що сприяють модернізації фінансової сфери.

Корпорація активно інвестує в Індію, одну з найбільших економік Південної Азії. MUFG надає фінансування для значних інфраструктурних проєктів в Індії, таких як будівництво доріг, мостів, метро та енергетичних споруд. Це сприяє розвитку транспортної мережі та поліпшенню доступу до сучасної інфраструктури. MUFG інвестує в індійські стартапи та молоді технологічні компанії через свій венчурний фонд або співпрацю з місцевими венчурними капіталовкладниками. Це сприяє стимулюванню інновацій та підтримці розвитку стартап-екосистеми в Індії [81].

Азійські транснаціональні корпорації можуть створювати робочі місця, навіть під час кризових періодів, забезпечуючи необхідний економічний стимул. Їх інвестиції можуть сприяти відновленню секторів або регіонів, що знаходяться у складних умовах, шляхом впливу на капітал та створення можливостей для працевлаштування, що може мати позитивний ефект на місцеву економіку.

Згідно даними Statista за рейтингом найбільших роботодавців світу у 2022 році, шосте місце займає найбільший виробник і постачальник нафти та газу в Китаї China National Petroleum Corporation (CNPC), налічуючи 1,45 мільйони працевлаштованих по всьому світу (рис.2.5.):

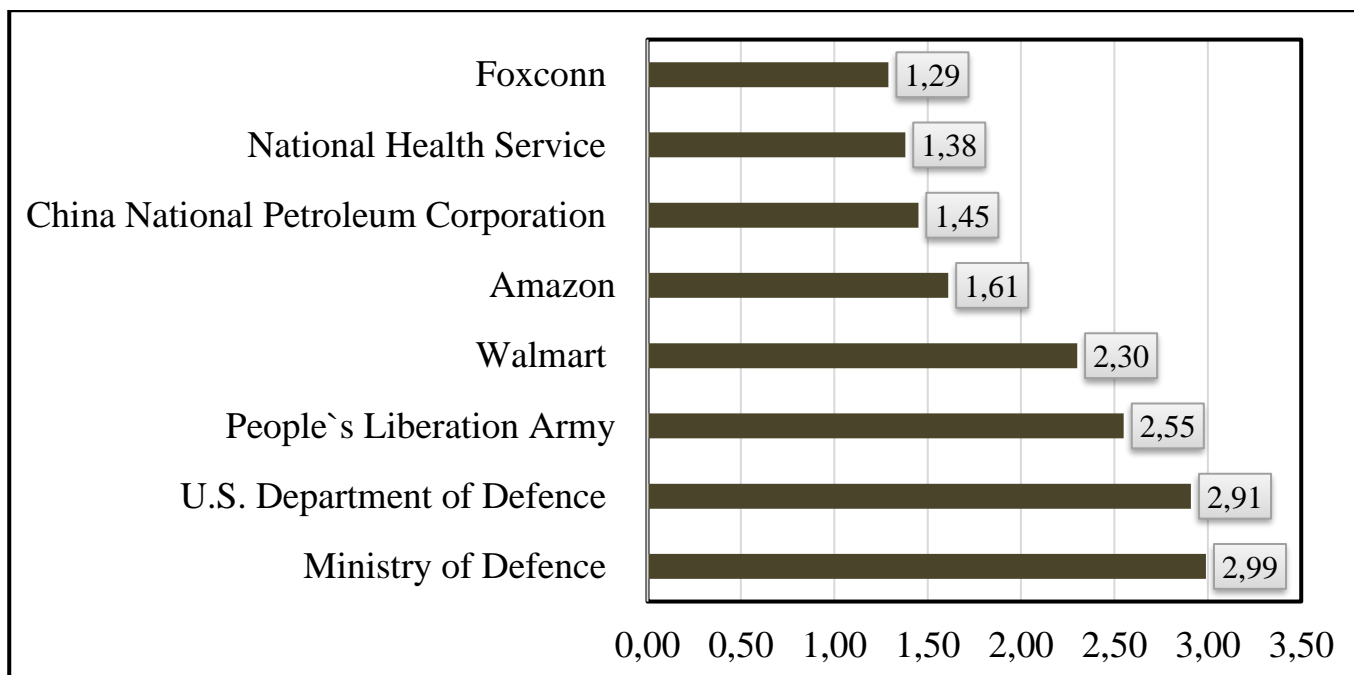

Рис. 2.5. Рейтинг найбільших роботодавців світу в 2022 році, (млн. осіб).

Примітка. Побудовано автором за даними Statista. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.statista.com/>.

ТНК Азії забезпечують стійкість ланцюга поставок. Під час кризових ситуацій, коли ланцюги поставок порушуються, корпорації можуть скористатися своїм досвідом, мережами та ресурсами для допомоги у збереженні або відновленні потоку основних товарів і послуг. Їх гнучкість та здатність швидко адаптуватися дозволяють їм знаходити альтернативні джерела або виробничі варіанти, що сприяє стійкості глобальних ланцюгів постачання.

Як показав досвід пандемії, Китай продовжує залишатися критично важливим постачальником ключових товарів, для яких важко знайти заміну. Крім того, азійський регіон, що має потужну екосистему налагодженої логістичної інфраструктури, виявляється також конкурентоспроможним. Регіон підтримує політику та розвиває компетентну робочу силу з широким спектром навичок, необхідних для роботи в усьому виробничому ланцюжку та створення доданої вартості [57].

Найбільша індустріальна корпорація Південної Кореї Hyundai Heavy Industries, як провідний виробник судноплавного обладнання та інших важких промислових

виробів, розгорнув глобальну мережу виробництва та поставок. Компанія активно використовує передові технології та процеси, щоб забезпечити незавершену роботу в своїх ланцюгах поставок та задовольнити потреби клієнтів.

Hyundai Heavy Industries (ННІ) укладає стратегічні партнерства з різними компаніями та організаціями з метою спільного розвитку, співпраці та вирішення загальних завдань. Великий обсяг виробництва та експорту ННІ сприяє покращенню зовнішньоторговельного балансу країн та сприяє економічному розвитку [79].

Розвиток технологічних інновацій - азійські транснаціональні корпорації часто перебувають на передовій технологічного прогресу, особливо у сферах електроніки, інформаційних технологій та автомобілебудування. Під час кризових періодів їх фокус на інноваціях та дослідженнях може призвести до розробки нових продуктів, послуг і рішень, що відповідають новим викликам. Цей технологічний прогрес може сприяти економічному відновленню та створювати нові можливості в різних секторах.

Розглянемо діяльність провідних азійських корпорацій, згідно з даними рейтингу Fortune Global 500 на 2022 рік (див. Табл. 2.1).

Згідно з дослідженням 2022 року, державна мережева корпорація Китаю, **State Grid**, займає третє місце серед найбільших транснаціональних корпорацій світу. Основною сферою її діяльності є будівництво та експлуатація електромереж.

Проект "Belo Monte" у Бразилії, започаткований у вересні 2017 року, призвів до створення 16 тисяч місцевих робочих місць, приросту податкових надходжень на суму 2,2 мільярда реалів і користі для 22 мільйонів бразильців.

Китайська компанія також збудувала та відремонтувала 1970 кілометрів доріг і 350 мостів, реалізувала понад 20 програм корпоративної соціальної відповідальності і надала пожертвування на боротьбу з малярією у 33 містах. Цей проект сприяв технологічному і кадровому обміну між Китаєм і Бразилією, а також зміцнив довіру китайських компаній до інвестування в Бразилію та Латинську Америку [73].

Найбільші транснаціональні корпорації світу в 2022 році

№	Корпорація	Країна	Дохід (млрд.дол.США)	Прибуток (млрд.дол.США)
1	Walmart	США	572,8	13,7
2	Amazon	США	469,8	33,4
3	State Grid	Китай	578,96	1156,84
4	China National Petroleum	Китай	675,6	720
5	Sinopec Group	Китай	531,2	9,65
6	Saudi Aramco	Саудівська Аравія	535,18	161,1
7	Apple	США	378,7	100,6
8	Volkswagen	Німеччина	295,7	17,5
9	China State Construction Engineering	Китай	304,33	5,9
10	CVS Health	США	322,47	3,6
11	UnitedHealth Group	США	297,6	17,5
12	Exxon Mobil	США	413,68	56
13	Toyota Motor	Японія	279,28	53,15
14	Berkshire Hathaway	США	276,1	89,8
15	Shell	Велика Британія	261,8	20,3
16	McKesson	США	257	1,4
17	Alphabet	США	257,5	76
18	Samsung Electronics	Південна Корея	245,7	17,75
19	Trafigura Group	Сінгапур	318,5	7
20	Hon Hai Precision Industry	Тайвань	6,627	141,5

Примітка. Складено автором за даними рейтингу Fortune Global 500 – 2022.

Згідно з річним звітом SGCC за 2021 рік, компанія заробила прибуток у розмірі 7,1 млрд. дол. США, що на 19% перевищує результати попереднього року. Крім того, у компанії є два проекти в Україні: будівництво станції передачі електроенергії "Слобожанська" на напрузі 330 кВ та прокладання 100 кілометрів ліній електропередач в Харківській області, а також будівництво найбільшого

суходільного вітропарку "Зофія-2" з потужністю 750 МВт в Запорізькій області, який є найбільшим в Європі [90].

Наступною в списку є китайська національна нафтова корпорація **China National Petroleum (CNPC)**, яка має провідну роль у нафтовій промисловості Китаю. Корпорація володіє нафтогазовими активами у понад 30 країнах, зокрема в Африці, Центральній Азії, Америці, Близькому Сході та Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Разом з Sinorec, яка займає п'яте місце, CNPC є одними з найбільших роботодавців у світі зі штатом працівників, налічуючи 816 тисяч осіб [72].

CNPC має амбітну мету досягнути нульових викидів парникових газів до 2050 року. У 2021 році викиди летких органічних сполук у секторах нафтопереробки та хімічної промисловості компанії зменшилися на 7,4%, порівняно з попереднім роком. У тому ж році оперативний видобуток нафти та газу CNPC за кордоном склав 177,95 млн. тонн нафтового еквіваленту, а власний видобуток становив 101,39 млн. тонн, з яких 83% припадало на країни, розташовані вздовж "Один пояс, один шлях". Таким чином, корпорація ефективно сприяє зеленому енергетичному переходу.

У 2021 році CNPC також провела різноманітні заходи на користь громади в Казахстані, фінансуючи малі та мікробізнесові проекти та сприяючи озелененню місцевості шляхом закупівлі саджанців. Компанія також виділила кошти на поліпшення освіти, охорони здоров'я, екологічного відновлення, інфраструктури та житлових умов для мешканців Індонезії [72].

Toyota є японською транснаціональною автомобільною компанією, яка виробляє широкий асортимент транспортних засобів, включаючи легкові автомобілі, вантажівки та позашляховики під брендами Toyota, Lexus і Daihatsu. Компанія також займається іншими галузями, такими як робототехніка, фінанси та біотехнології. Діяльність Toyota в приймаючих країнах створює можливості праці для місцевого населення. Тільки в США компанія має понад 37 тисяч співробітників, а її постачальницька мережа забезпечує роботою понад 200 тисяч людей. Крім того, Toyota здійснює інвестиції в приймаючих країнах, наприклад, в

Великобританії компанія інвестувала 541 тисяч євро у завод Toyota Manufacturing UK і 77 мільйонів євро у Toyota Motor Manufacturing Poland.

Компанія сприяє передачі технологій і знань, що сприяє розвитку нових галузей промисловості та зростанню існуючих. Наприклад, інвестиції Toyota у технологію гібридних автомобілів в Таїланді допомогли створити місцеву автомобільну промисловість, спрямовану на екологічно чисті автомобілі. Toyota також виконує соціальну відповідальність у приймаючих країнах, підтримуючи сталий розвиток місцевих громад та ініціативи, спрямовані на освіту, охорону здоров'я та екологічну стійкість [87].

Таким чином, розглянувши в даному підпункті значення азійського транснаціонального бізнесу в економічному розвитку країн світу, можна зробити висновок, що значення азійських ТНК зростає з кожним роком, з особливим впливом китайських компаній. Вони все більше акцентуються на екологічній стійкості та соціальній відповідальності, розширюючи свою діяльність в сфері громадського добробуту у країнах, де вони працюють. Завдяки своїм виробничим і фінансовим можливостям вони концентруються на передових наукових виробництвах, впливаючи на технологічний розвиток, поліпшуючи транспортні зв'язки та створюючи значну кількість робочих місць у приймаючих країнах.

2.2. Інвестиційно-інноваційна діяльність ТНК Азії

Транснаціональні корпорації (ТНК) відіграють ключову роль у сприянні інвестиційному та інноваційному розвитку азійських країн шляхом прямих іноземних інвестицій (ПІІ), передачі технологій та науково-дослідної діяльності (НДДКР).

Після суттєвого спаду інвестиційної активності у 2020 році, глобальні прямі іноземні інвестиції значно відновилися у 2021 році. Згідно з оцінками ООН Конференції з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), загальний обсяг вхідних прямих іноземних інвестицій збільшився на 64,3% у 2021 році, знизившись на 35,0% у 2020

році. Це призупинило зниження ПІІ до рівня до пандемії, досягнувши приблизно 1,6 трильйона доларів у 2021 році, що майже на 7% вище рівня 2019 року.

Однак, вторгнення Росії в Україну мало вплив на світову економіку, створюючи перешкоди у постачанні продовольства та палива. Це також посилює проблеми в ланцюгу поставок, спричинені пандемією у другому та третьому кварталах 2022 року, особливо в Китайській Народній Республіці. Тим не менш, Азійсько-Тихоокеанський регіон проявив стійкість, незважаючи на виклики, тоді як відкладений попит і реінвестовані прибутки сприяли зростанню ПІІ в розвинутих економіках.

ПІІ відіграють ключову роль у розвитку інвестицій та інновацій в країнах Азії з боку транснаціональних корпорацій (ТНК). ТНК вкладають значні суми капіталу в азійські країни для розширення або створення своєї діяльності, що веде до значних економічних переваг. Ці компанії привертають капітал, досвід та управлінські навички, які сприяють економічному зростанню, створенню робочих місць та розвитку інфраструктури в приймаючих країнах. ПІІ від ТНК також сприяють передачі технологій, знань та передового досвіду в азійські країни, сприяючи інноваціям і модернізації місцевого виробництва.

Незважаючи на постійні карантинні заходи, Китай (КНР) у 2021 році став другим найбільш привабливим напрямком для прямих іноземних інвестицій у світі, з надходженнями в розмірі 181 млрд. доларів США. Це на 21,2% більше, ніж у 2020 році, завдяки інвестиціям у сектори послуг та високих технологій. У цілому, прямі іноземні інвестиції в Азії зросли на 13,7% у 2021 році, до 398,8 млрд. доларів США. Гонконг, Китай (140,7 млрд. доларів США) та Сінгапур (99,1 млрд. доларів США) виявилися перспективними країнами.

Одночасно, прямі іноземні інвестиції в розвинених азійських країнах зросли на 70,4% до 53,2 млрд. доларів США у 2021 році. Приплив прямих іноземних інвестицій до Японії більш ніж подвоївся, до 24,7 млрд. доларів США [59], (див. Рис. 2.6.).

Можна виокремити такі сектори найбільших інвесторів Азійсько-Тихоокеанського регіону:

1. Сектор автомобілебудування: Корпорації Honda та Hyundai збільшили свої витрати на науково-дослідні роботи (НДДКР), проте ріст у Honda був значно більшим (4,91% проти 0,03% в Hyundai).

2. Сектор енергетики та промисловості: Китайські компанії, такі як China Railway Group, PetroChina, CCC і Metallurgical, значно збільшили свої витрати на НДДКР. Metallurgical показала найбільший ріст - 28,99%.

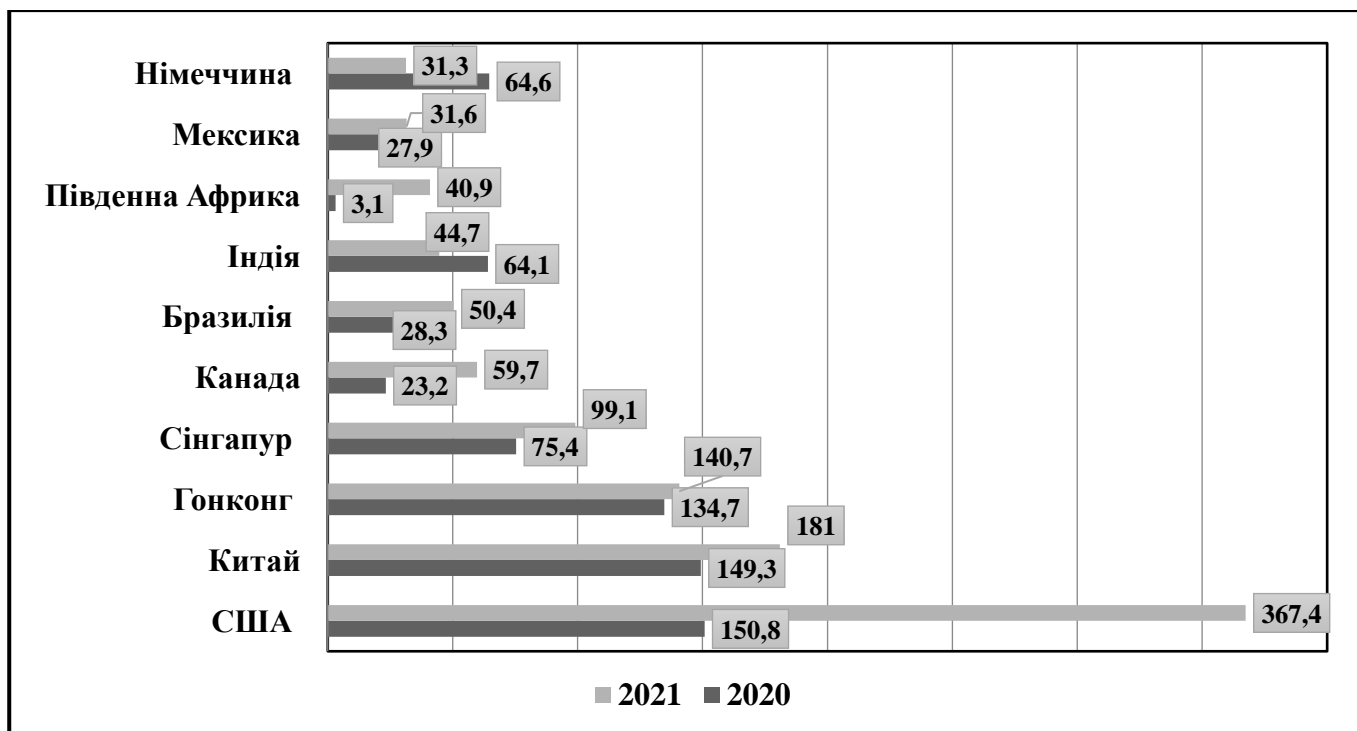

Рис.2.6. Топ 10 найкращих напрямків прямих іноземних інвестицій в 2020-2021рр., (млрд. дол. США).

Примітка. Побудовано автором за даними звіту Азійського Банку Розвитку 2023.

3. Сектор охорони здоров'я: Корпорації Takeda і Otsuka збільшили свої витрати на НДДКР, але з незначними показниками (0,09% та 7,12% відповідно), тоді як Astellas Pharma показала зниження на 2,67%.

4. Сектор технологій: Китайські компанії, такі як Huawei, Alibaba, Tencent, Baidu, ZTE, Meituan, JC.com, NetEase та Xiaomi, вклали значні суми в НДДКР. Tencent показала найбільший ріст - 33,12%, тоді як Meituan показала найвищий приріст - 53,09% [62], (табл. 2.1):

Інноваційні лідери азійських транснаціональних корпорацій
за секторами у 2021 році

Сектор	Корпорація	Країна	НДДКР 2021 (млрд.дол. США)	Ріст науково- дослідних робіт 2021/2020
Автомобільний	Honda	Японія	7 314	4,91%
	Hyundai	Південна Корея	2 788	0,03%
Енергетика та промисловість	China Railway Group	Китай	3 837	13,36%
	PetroChina	Китай	3 678	3,52%
	CCC	Китай	3 501	12,39%
	Metallurgical	Китай	2 465	28,99%
Охорона здоров'я	Takeda	Японія	4 514	0,09%
	Astellas Pharma	Японія	2 126	- 2,67%
	Otsuka	Японія	1 956	7,12%
Технології	Huawei	Китай	22 113	0,54%
	Samsung	Південна Корея	20 162	6,11%
	Alibaba	Китай	8 958	13,25%
	Tencent	Китай	8 041	33,12%
	TSMC	Тайвань	4 466	13,93%
	Baidu	Китай	3 865	27,80%
	Foxconn	Тайвань	3 761	11,64%
	MediaTek	Тайвань	3 440	24,26%
	ZTE	Китай	2 915	27,08%
	Meituan	Китай	2 585	53,09%
	JD.com	Китай	2 530	7,92%
	Canon	Японія	2 419	5,49%
	NetEase	Китай	2 182	35,75%
	Xiaomi	Китай	2 041	42,25%

Джерело. Складено автором на основі fDi Intelligence, Top 10 FDI charts of 2022 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.fdiintelligence.com/content/data-trends/top-10-fdi-charts-of-2022-81871>.

TSMC (Taiwan Semiconductor Manufacturing Company), тайванська корпорація, що спеціалізується на виробництві напівпровідникових чіпів для різних пристроїв, увійшла до списку п'яти найбільших проєктів ПІІ, оголошених у 2022 році. У 2022 році TSMC обслуговувала 532 клієнтів і виготовила 12 698 продуктів для різних

застосувань, включаючи високопродуктивні обчислення, смартфони, Інтернет речей, автомобільну та побутову електроніку.

TSMC оголосила про будівництво другого заводу з виробництва напівпровідників у Феніксі, штат Арізона, інвестуючи близько 40 мільярдів доларів. Компанія також планує відкрити завод у Кумамото, Японія, виробництво якого розпочнеться у 2024 році. У 2021 році TSMC інвестувала 4,465 мільярда доларів США в дослідження та розробки, що становить 7,9% від загального доходу, і збільшила кількість співробітників, які займаються дослідженнями на 5% до 7809 осіб [85].

Транснаціональні корпорації (ТНК) також відіграють вирішальну роль у просуванні інновацій в країнах Азії шляхом передачі технологій. У рамках своїх глобальних операцій ТНК часто передають технології, інтелектуальну власність і ноу-хау своїм дочірнім компаніям або спільним підприємствам в країнах Азії.

В даний час китайські транснаціональні корпорації є одними із найсильніших у світі. Дослідження та розробки стали невід'ємною складовою діяльності китайських корпорацій. Уряд Китаю визначає "стратегічні та політичні плани" для розвитку науково-технічного сектора у країні, в яких ТНК відіграють важливу роль. Згідно з планом "Made in China 2025", китайський уряд пропонує інвестувати у розвиток інформаційних послуг, аерокосмічної галузі, транспорту, високих технологій, енергетики та інших галузей. Ця стратегія сприятиме подальшому зростанню ВВП Китаю. Реалізація цього плану є можливою завдяки наявності державних ТНК в Китаї, які спрямовані на розвиток наукоємних галузей економіки.

Наприклад, компанія Alibaba Group Holding Limited, одна з найбільших електронних комерційних платформ у світі, активно інвестує в Азії. У 2020 році Alibaba інвестувала 1,4 млрд. доларів США у індонезійську електронну комерційну платформу Tokopedia [76].

Huawei, яка є одним з провідних виробників телекомунікаційного обладнання в світі, також здійснює інвестиції в Азії. У 2020 році компанія витратила 20 млрд. доларів США на дослідження та розробки в галузі інновацій та активно інвестує в

розвиток 5G мереж у країнах Азії, таких як Японія, Малайзія, Сінгапур та Таїланд [78].

Такі корпорації, як Alibaba та Huawei, не тільки розвиваються в Азії, але й сприяють інноваційному розвитку в регіоні шляхом значних інвестицій у дослідження та розробки, а також придбанням компаній, що дозволяє їм збільшувати свій вплив на ринках електронної комерції та телекомунікаційних послуг в Азії.

Отже, транснаціональні корпорації (ТНК) впливають на розвиток інвестицій та інновацій в країнах Азії, сприяючи економічному зростанню, створенню робочих місць і технологічній модернізації. Шляхом прямих іноземних інвестицій, передачі технологій та проведення науково-дослідної роботи, ТНК впливають на розвиток регіону.

2.3. Аналіз конкурентоспроможності азійських транснаціональних корпорацій на світовому ринку

Азійські транснаціональні корпорації зазнали значного зростання та трансформації протягом багатьох років, розширюючи свою діяльність за межі внутрішніх кордонів та виходячи на міжнародні ринки. Їх здатність ефективно конкурувати на світовій арені зробила їх основними гравцями в різних галузях, таких як виробництво, технології, фінанси та енергетика.

Незважаючи на соціальні та економічні наслідки, спричинені COVID-19, керівники азійських компаній переважно зосереджуються на виправленні проблем продуктивності, які існували перед пандемією, і на тому, як продовжувати свою діяльність, досягаючи успіхів в епоху, яка може бути нестабільною і визначеною прискоренням технологічного розвитку, а також під впливом загрози змін клімату.

Азія виявила стійкість перед шоком, спричиненим пандемією, і збільшила свої прибутки. З огляду на поступове відновлення економіки, помітний значний імпульс, що дозволяє провідним компаніям використовувати пандемію для підвищення

продуктивності. Проте, існує також інший виклик - брати активну участь у взаємозв'язку з суспільством. У Азії та інших країнах роль компаній вже не обмежується лише економічною сферою, але стає помітною і в суспільстві. Можливо, більше, ніж будь-коли раніше, компанії детально аналізують, наскільки серйозно вони ставляться до своїх зобов'язань перед всіма зацікавленими сторонами, включаючи не тільки клієнтів та постачальників, але також громадян та урядів.

Згідно з прогнозом McKinsey, до 2040 року Азія може становити більше половини світового ВВП і 40% світового споживання. Звіт також вказує, що "наступна фаза глобалізації" розгорнеться саме в Азії, де безліч можливостей. За прогнозами, до 2040 року відсоток цього регіону в світовому ВВП має досягти 52%, що свідчить про швидкий розвиток та зростання його економічного впливу [60].

Валовий внутрішній продукт (ВВП) виконує широку роль у визначенні економічної активності країни. Він представляє собою всебічний показник економічного виробництва, що відображає загальну ринкову вартість кінцевих товарів та послуг, що були виготовлені в країні протягом певного періоду, такого як квартал або рік [18].

Аналізуючи ВВП країн світу на 2022 рік, бачимо стабільну тенденцію, де Сполучені Штати Америки виступають лідером, утримуючи перше місце в рейтингу вже протягом десятиліть з ВВП, що становить близько 25,5 трлн. дол. США. Китай посідає друге місце в світовому рейтингу ВВП і є найбільшою економікою в Азійсько-Тихоокеанському регіоні з ВВП, оцінюваним на 18,1 трлн. дол. США. Японія займає третю позицію з ВВП в розмірі 4,23 трлн. дол. США. Індія розташовується на шостому місці в світовому рейтингу, досягнувши 3,39 трлн. дол. США. Також до десятки найбільших економік світу за розміром ВВП входить Південна Корея з показником 1,7 трлн. дол. США. Загалом, цей аналіз підкреслює присутність чотирьох азійських країн у топ-10 світового рейтингу економік за ВВП [74], (рис. 2.7.):

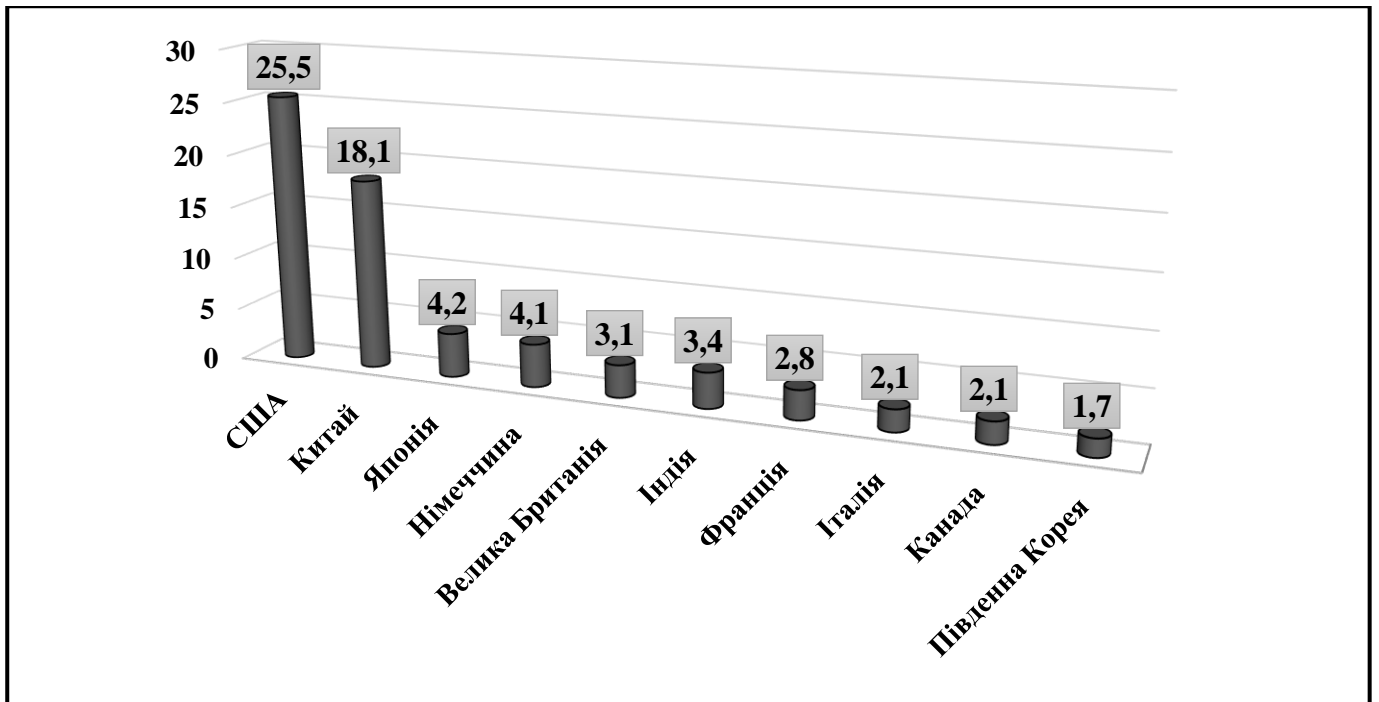

Рис. 2.7. Рейтинг економік світу відповідно ВВП в 2022 році,
(трлн. дол. США).

Примітка. Побудовано автором за даними Statista. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.statista.com/>.

Азійська економіка може похвалитися різноманітністю промислових галузей, які часто базуються на сільському господарстві та видобутку корисних копалин. Азія стала одним із найпопулярніших регіонів для розвитку сектору послуг, таких як аутсорсинг, інформаційні технології та фінанси. Відповідно Statista, Азія є домом для провідних фінансових центрів, включаючи Токіо, Шанхай, Сінгапур, Гонконг і Пекін.

Wilmar International Ltd. – інвестиційна холдингова компанія, яка зосереджена на інвестиціях у сільське господарство та займається переробкою, маркетингом і дистрибуцією різноманітної сільськогосподарської продукції, зі штаб-квартирою в Сінгапурі. Вона має присутність у різних секторах, таких як тропічні олії, олійні та зернові культури, цукор та інші продукти [77].

Через широке міжнародне охоплення, Wilmar International Limited є однією з найконкурентоспроможніших компаній в галузі сільського господарства і переробки рослинної продукції. Корпорація здійснює повний цикл постачання продуктів

харчування, включаючи виробництво, переробку, упакування і дистрибуцію, управляючи мережею з 450 виробничих підприємств у 15 країнах, а також має дистриб'юторські мережі в понад 50 країнах Азії, Південній Америці та Африці.

Розглядаючи останні 5 років діяльності корпорації та її дохід, можна помітити поступовий та стабільний зріст, збільшивши дохід у 2022 році приблизно на 30%, в порівнянні з 2021 роком (рис. 2.8.):

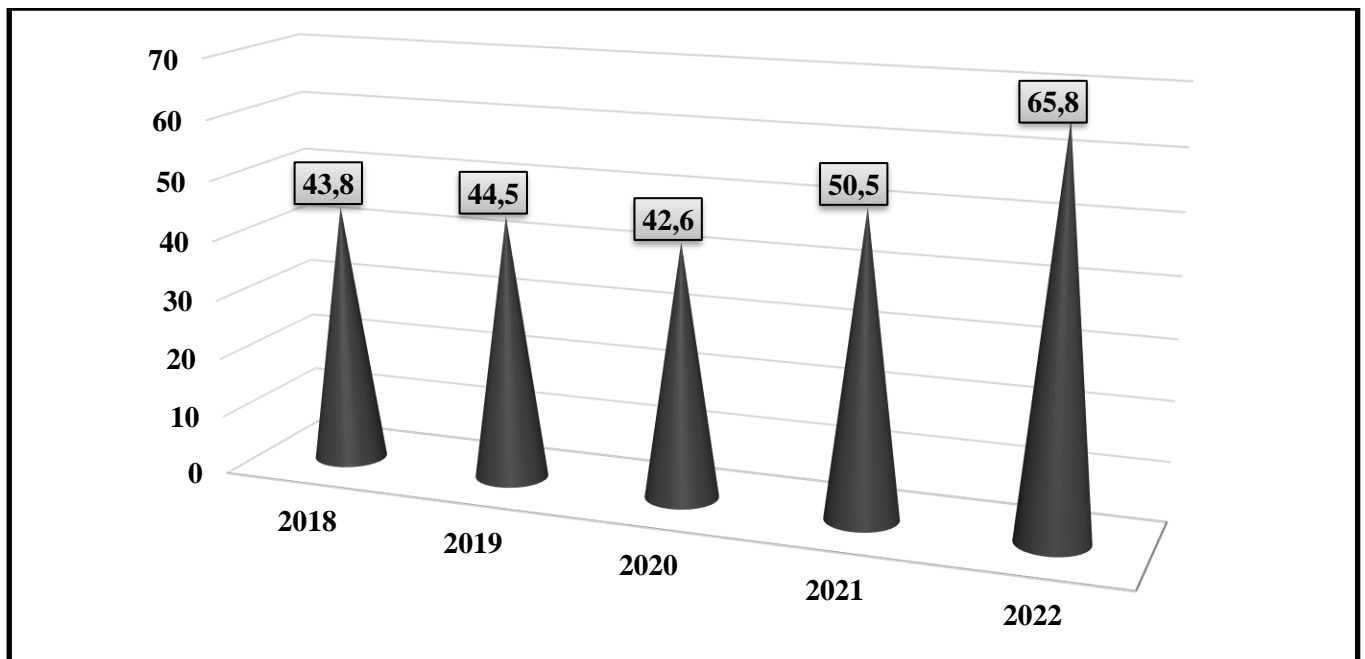

Рис. 2.8. Зростання доходу компанії Wilmar International Ltd в 2018-2022 рр., (млрд. дол. США).

Примітка. Побутовано автором за даними Forbes. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.forbes.com/companies/wilmar-international/?sh=441039b85ba2>.

Saudi Aramco, розташована в Саудівській Аравії, є висококонкурентною азійською корпорацією в галузі видобувної промисловості. Це найбільший у світі нафтогазовий комплекс, що спеціалізується на видобутку, виробництві та розподілі нафти, газу та нафтопродуктів. Маючи значний вплив на світовий ринок нафти, Saudi Aramco забезпечує значну частку світового видобутку та експорту нафти. Компанія володіє величезними запасами нафти та розгалуженою інфраструктурою, що дозволяє їй ефективно використовувати ресурси та забезпечувати стабільні поставки на ринок. Завдяки своїм ресурсам, технологіям і міжнародній присутності

Saudi Aramco займає помітне місце в глобальному секторі видобувної промисловості [84].

Saudi Aramco оголосила про отримання рекордного щорічного прибутку у розмірі 161 млрд. дол. США за 2022 рік. Це найбільший річний прибуток, який коли-небудь фіксувала нафтогазова компанія, це стало можливим завдяки різкому зростанню цін на енергоносії та збільшенню світового попиту.

Прибуток компанії, яка перебуває переважно у державній власності, збільшився на 46% порівняно з попереднім роком, перевищуючи недавні вражаючі результати, які були оголошені компаніями Shell, BP, Exxon і Chevron [61].

Азія виявляє значний рівень конкурентоспроможності в галузі цифрових технологій. Регіон швидко стає світовим лідером у розробці, впровадженні та інноваціях в цифрових технологіях, таких як штучний інтелект (AI), інтернет речей (IoT), блокчейн, хмарні обчислення та інші передові рішення.

Китай, Японія, Південна Корея та Сінгапур — це країни, що займають провідні позиції у сфері цифрових інновацій. Наприклад, Китай активно розвиває свою екосистему цифрових платежів та електронної комерції через такі платформи, як Alibaba і WeChat. Японія славиться передовими робототехнологіями та штучним інтелектом (AI). Південна Корея відома своїми інноваціями в галузі мобільних технологій та електроніки.

За даними журналу Fast Company, у рейтингу найбільш інноваційних компаній Азіатсько-Тихоокеанського регіону 2023 року, перше місце посідає корпорація з Китаю BYD (Build Your Dreams). Компанія займається розробкою, виробництвом і постачанням електромобілів, акумуляторів, сонячних батарей, електроніки, автобусів та інших продуктів. Вони є одними з провідних гравців у сфері електромобілів та акумуляторних технологій, і їх продукція використовується як в Китаї, так і в інших країнах світу [45].

Завдяки своїм електричним автомобілям, BYD зарекомендувала себе як популярний бренд не лише в Китаї, а й у решті країн. Моделі BYD відрізняються високою ефективністю, продуктивністю та інноваційними функціями. Крім того,

BYD активно розвивається у сфері акумуляторних технологій та енергетичних рішень, що сприяє їх конкурентоспроможності у секторі енергозбереження.

У 2022 році BYD засвідчила свою глобальну лідерську позицію, продавши понад 1,85 мільйона електромобілів, що підключаються до розетки. Цей результат більш ніж утричі перевищив продажі компанії у 2021 році, коли було реалізовано 593 745 автомобілів. BYD стала найбільшим в світі виробником акумуляторних автомобілів.

У 2022 році BYD також здійснила кроки для розширення своєї діяльності за межі Китаю. BYD розпочала прийом попередніх замовлень на три свої моделі в Європі за ціною від 40 000 євро. Аналітики прогнозують, що це надасть можливість європейським виробникам, таким як Fiat, Renault і Volkswagen, отримати прибуток. Крім того, BYD недавно представила нові моделі спортивних автомобілів, ціна яких становить до 145 000 євро, прямо конкуруючи з Mercedes-Benz і BMW [50].

Азійські корпорації славляться своїми прибутковими виробничими процесами, які дозволяють їм пропонувати конкурентоспроможні ціни, не жертвуючи якістю. Їх ефективні ланцюжки постачання, економія масштабу та висококваліфікована робоча сила сприяють їх конкурентоспроможності з точки зору рівня цін.

Toyota Motor Corporation є прикладом ефективного управління витратами серед азійських корпорацій. Компанія відома своєю системою виробництва "Lean Manufacturing", яка спрямована на зменшення втрат та оптимізацію виробничих процесів. Це дозволяє Toyota знизити витрати на запаси, операційні витрати і витрати на розробку нових продуктів, сприяючи підвищенню їх конкурентоспроможності.

Toyota Motor Corporation у 2021 році реалізувала кілька стратегій для досягнення ефективності витрат. Компанія зберегла стабільність, зростання та ефективність бюджетування капіталу, дозволяючи зберегти витрати навіть під час землетрусу та фінансових криз. Також, Toyota активно інвестувала в різні технології та інновації, що сприяло підвищенню продуктивності та ефективності, зниженню витрат і покращенню виробничих процесів. Крім того, компанія приділяє увагу дивідендній політиці, регулярно виплачуючи дивіденди працівникам. Toyota також

веде діяльність, спрямовану на сталий розвиток, інвестуючи у проекти ООН та впроваджуючи сонячні панелі для енергоефективності. Всі ці заходи підвищують ефективність витрат та стійкість компанії [75].

Азійські корпорації виявляють велику гнучкість та адаптивність до змінних ринкових умов і уподобань споживачів. Вони проявляють здатність виявляти нові тенденції, оперативно реагувати на вимоги ринку і належним чином пристосовувати свою продукцію та послуги. Постійні геополітичні виклики, включаючи проблеми, пов'язані з пандемією, зміною клімату та напруженістю між США та Китаєм, змушують керівників Азійсько-Тихоокеанського регіону адаптуватися до складного бізнес-середовища [43].

Tencent Holdings, одна з провідних китайських компаній, яка займає лідируючу позицію в галузі інтернет-послуг та мобільних додатків. Корпорація славиться своєю надзвичайною гнучкістю в адаптації до змін в цифровому просторі та постійною розробкою новаторських продуктів.

Навіть під час фінансової кризи у 2008 році Tencent Holdings зуміла зберегти стійкість і навіть зрости завдяки своїм інноваційним ігровим та соціальним платформам. Компанія енергійно просувала свої продукти, привертаючи нових користувачів та розширюючи свою присутність на ринку. І вже в 2009 році Tencent Games стала найбільшою ігровою онлайн платформою в Китаї.

Під час пандемії COVID-19, шляхом розширення своєї присутності в онлайн-комерції, медіа та розвагах, компанія зуміла підтримувати зв'язок з клієнтами і збільшити свій дохід. У 2020 році WeCom (комунікаційна платформа для підприємств) досягла значного прориву, надаючи свої послуги понад 5,5 мільйонам компаній та залучаючи 130 мільйонів активних користувачів щомісяця [86].

Ще однією перевагою регіону являється кваліфікована робоча сила. Азійські корпорації використовують переваги наявності великого резерву кваліфікованої та освіченої робочої сили. Вони ставлять особливий акцент на розвиток талантів, інвестують у навчальні програми для своїх співробітників та сприяють створенню культури постійного удосконалення та інновацій.

Один із прикладів конкурентоспроможної робочої сили в корпораціях Китаю - Alibaba Group Holding Ltd. Це найбільша компанія електронної комерції Китаю. Alibaba відома своєю здатністю привертати талановитих та кваліфікованих фахівців з різних сфер. Компанія вкладає значні ресурси у навчання та розвиток своїх співробітників, надаючи їм можливості для професійного зростання та розвитку кар'єри. Крім цього, Alibaba активно співпрацює з університетами та науковими установами, сприяючи обміну знаннями та інноваціям.

Згідно з кодексами поведінки працівників Alibaba, нові співробітники, які приєднуються до компанії, зобов'язані пройти комплексні вступні тренінги та курси з формування команди в Штаб-квартирі Ханчжоу. Ці курси фокусуються на місії компанії, баченні та цінностях, і Alibaba регулярно підкреслює їх значення через тренінги, командні навчальні заходи та корпоративну діяльність [45].

Таким чином, в даному підпункті ми розглянули різні аспекти конкурентоспроможності транснаціональних корпорацій Азії. Важливо зауважити, що азійські транснаціональні корпорації демонструють постійне зростання своєї частки на світовому ринку, що свідчить про їх зростаючу конкурентоспроможність. Велика кількість азійських корпорацій займає провідні позиції у своїх галузях завдяки високій якості своїх товарів і послуг, інноваційності та ефективному управлінню. Азійські транснаціональні корпорації успішно розширюють свою глобальну присутність, успішно проникаючи на ринки інших регіонів. ТНК Азії також відрізняються здатністю швидко реагувати на різні ринкові умови і адаптуватися до них, що надає їм перевагу перед конкурентами.

Висновки до розділу 2

Дослідження діяльності азійських транснаціональних корпорацій (ТНК) в умовах кризових явищ підтверджує їх значний вплив на світову економіку. Азійські ТНК виявляються сильними гравцями в різних галузях, включаючи виробництво, фінанси, торгівлю та інші. Вони проникають на міжнародні ринки та мають значний вплив на економічні процеси у світі.

Умови кризи можуть впливати на діяльність азійських ТНК, але вони також можуть бути часом можливостей для розвитку. Кризові явища можуть змусити ТНК переглянути свої стратегії та шукати нові шляхи економічного зростання. Водночас, ТНК можуть використовувати свої ресурси для підтримки стабільності та розвитку економіки в регіоні, в якому вони працюють.

Дослідження діяльності азійських ТНК в умовах кризових явищ підкреслює роль цих корпорацій як джерела інвестицій, робочих місць та технологій. Вони можуть впливати на зменшення дефіциту заощаджень, поповнення торгового дефіциту та залучення іноземного капіталу. Однак, важливо забезпечити, щоб ці переваги ТНК були справедливо розподілені та приносили користь всім зацікавленим сторонам, включаючи місцеві громади.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК АЗІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

3.1. Роль транснаціонального бізнесу в економічному розвитку України

У сучасних умовах, залучення транснаціональних корпорацій до виробничих процесів економіки є необхідною складовою розвитку будь-якої розвиненої країни. В Україні, в контексті глобалізації та міжнародної торгівлі, транснаціональний бізнес грає вагомую роль в її економічному прогресі. Транснаціональні корпорації володіють значними ресурсами, технологіями, капіталом та мережами дистрибуції, що сприяє притоку іноземних інвестицій, передачі передових технологій та розширенню міжнародного ринку для українських підприємств.

У сучасних умовах, Україні вкрай важливо залучати прямі іноземні інвестиції для створення нових та сучасних виробничих потужностей. Транснаціональні корпорації, з їх великим фінансовим потенціалом, можна розглядати як одне з найбільших джерел необхідних інвестицій на українському ринку. Крім того, це надає Україні можливість розширити та поглибити виробничі зв'язки між підприємствами різних країн.

Історія транснаціональних корпорацій (ТНК) в Україні має свої особливості і розпочинається після проголошення незалежності країни у 1991 році. Розвиток транснаціональних корпорацій (ТНК) в Україні можна розглядати у п'яти етапах.

Перший етап, який тривав до прийняття у 1993 році Декрету Кабінету Міністрів "Про режим іноземного інвестування", характеризувався зростанням кількості індивідуальних підприємств. Частина з них була створена за участю нерезидентів України, особистих або навіть родинних зв'язків. Цей етап був наслідком "кооперативного буму" останніх років радянської перебудови.

На другому етапі, що розпочався 20 травня 1993 року з прийняттям постанови Кабінету Міністрів "Про режим іноземного інвестування", відбувалося

значне зростання іноземного інвестування в українську економіку. Протягом цього періоду багато іноземних транснаціональних компаній здійснили свій вхід на український ринок, відкривши відділи, філії, спільні підприємства та дочірні компанії. Серед них можна згадати такі відомі бренди як Coca-Cola, Procter & Gamble, Philip Morris, R. J. Reynolds Tobacco, Sony, Philips, Bosch, Daewoo, Samsung та LG. Це було важливим кроком у розвитку бізнесу та залученні нових технологій і капіталу до України.

Починаючи зі скасування Декрету Кабінету Міністрів "Про режим іноземного інвестування", **третій етап** функціонування іноземних транснаціональних корпорацій на українському ринку привів до відміни багатьох пільг для іноземних інвесторів. У 1997 році та у наступні роки відбулося помітне зменшення активності іноземних інвестицій в Україну, включаючи закриття тютюнового заводу R. J. Reynolds Tobacco Corporation у Винниках та ліквідацію львівського заводу Coca-Cola.

Після чого, були встановлені нові умови надання пільг іноземним компаніям. Деякі з них змогли скористатися значними пільгами, наприклад, корпорація Nestlé, яка придбала контрольний пакет акцій ВАТ "Львів Світоч", а також корейська корпорація Daewoo Motor, яка, крім податкових пільг, отримала офіційне схвалення українського уряду для розвитку українського автомобільного прому, отримавши значні привілеї на українському ринку.

Четвертий етап розвитку закордонних філій транснаціональних корпорацій (ТНК) розпочався у 2005 році і відіграв вирішальну роль у швидкому зростанні прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Варто зазначити, що зростання ПІІ у 2005 році було пов'язано з продажем ВАТ "Криворіжсталь" за 4878,12 мільйонів доларів США та придбанням контрольного пакету акцій АППБ "Аваль" австрійським банком Reiffeisen Bank.

У 2006, 2007 та на початку 2008 року відбувся значний приплив ПІІ через поглинання українських банків, що свідчило про прихід потужних транснаціональних "гравців", які мали значний вплив на відповідний сегмент національного ринку [43].

На сучасному етапі, українському ринку притаманна присутність видатних міжнародних транснаціональних корпорацій, які активно розгортають свою діяльність через створення підрозділів та філій на території країни. Вироблені цими ТНК товари та послуги становлять все більш значну частку в економіці України.

На сьогоднішній день український ринок налічує понад 40 видатних світових транснаціональних корпорацій, які провадять свою діяльність або мають спільні підприємства в межах країни. Деякі з найбільших серед них включають: Ford (США), Renault (Франція), Shell (Нідерланди/Велика Британія), ExxonMobil (США), Raiffeisen Bank (Австрія), Siemens (Німеччина) та багато інших. Серед них азійські транснаціональні корпорації це такі компанії, як: Lenovo (Китай), Infosys (Індія), ASUS (Тайвань), Hyundai (Південна Корея), Tata Group (Індія) та ін.

Діяльність транснаціональних корпорацій (ТНК) має значний вплив на валовий внутрішній продукт (ВВП) України. Внесок ТНК у ВВП відображається через здатність привертати іноземні інвестиції, створення робочих місць та можливості працевлаштування, експортні операції, які приносять дохід країні, впровадження новітніх технологій у виробництві товарів.

Якщо розглядати валовий внутрішній продукт України за останні п'ять років, необхідно відзначити, що ВВП України показав певні коливання, що відображається на економічній ситуації країни. Так, у період з 2018 по 2019 рік, у порівнянні з попередніми роками, ВВП України показав позитивну тенденцію зі значним зростанням. Це можна пояснити певним економічним відновленням після складних періодів кризи та реформ. У 2020 році світова пандемія COVID-19 суттєво вплинула на економіку України, призводячи до зниження ВВП. Заходи, пов'язані з обмеженнями, спричинили зменшення виробництва, торгівлі та інших галузей економіки. У 2021 році економіка України зросла на 3,4%, спостерігалось певне відновлення економіки України. Зростання ВВП свідчило про поступове покращення ситуації після пандемії.

Вже у 2022 році, через повномасштабне вторгнення на територію України, у першому кварталі спостерігалось зниження ВВП на 14,9%, у другому кварталі - на

36,9%, у третьому - на 30,6%, а у четвертому - на 31,4%. Усього за 2022 рік, реальний ВВП України скоротився на 29,1% [89].

Вже у 2023 році, у порівнянні з попереднім роком, в Україні спостерігається збільшення реального валового внутрішнього продукту на 27,3%. Таким чином, 2023 рік відрізняється значним зростанням у порівнянні з попереднім роком [74], (рис. 3.1.):

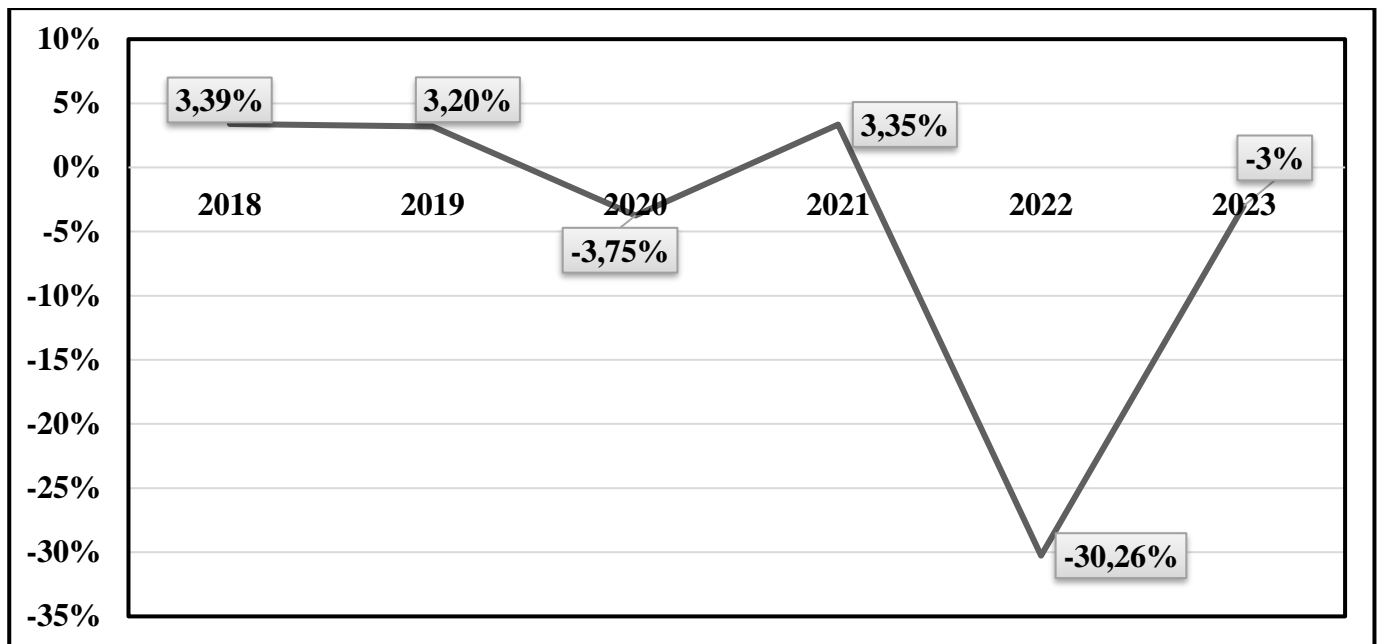

Рис. 3.1. Темпи зростання реального ВВП в Україні в 2018-2023рр., (% в порівнянні з попереднім роком).

Примітка. Побудовано автором за даними Statista. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.statista.com/>.

Транснаціональні корпорації на території України представлені в різних галузях економіки. Найпоширенішими галузями транснаціональних корпорацій, що базуються в Україні, вважаються: сільське господарство, переробка та постачання різних видів енергії, включаючи нафту, газ, вугілля, альтернативні джерела енергії; автомобільна промисловість; ІТ та програмне забезпечення; хімічна та фармацевтична промисловість; харчовий сектор також вважається досить перспективним для діяльності транснаціональних корпорацій.

Сектор оптової та роздрібної торгівлі, включаючи ремонт автомобілів і мотоциклів, становив близько 14% загального валового внутрішнього продукту (ВВП) України у 2021 році. Наступним за величиною було сільське, лісове господарство та рибальство, які спільно становили приблизно 11% ВВП. Виробничий сектор складав більше 10% від загального ВВП [74], (рис. 3.2.):

Рис. 3.2. Структура ВВП України в 2021 році, (%).

Примітка. Побудовано автором за даними Statista. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.statista.com/>.

Згідно зі звітом ЮНКТАД про іноземні інвестиції за 2022 рік, прямі іноземні інвестиції в Україну значно відновилися до 6,5 мільярдів доларів США у 2021 році після зниження на 36 мільйонів доларів США у 2020 році, спричиненого впливом пандемії COVID-19, макроекономічними проблемами та геополітичною напругою

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну сягнув приблизно 62 мільярдів доларів США у 2021 році. Багатонаціональні корпорації мають значні інвестиції в такі галузі, як виробництво сталі, інформаційні та комунікаційні технології, фармацевтика та сільськогосподарська продукція [65].

Промисловість, фінансова та страхова діяльність, сільське господарство, а також оптова та роздрібна торгівля залишалися пріоритетними галузями для інвестування транснаціональними корпораціями в українську економіку, станом на 31.12.2021 (рис.3.3.):

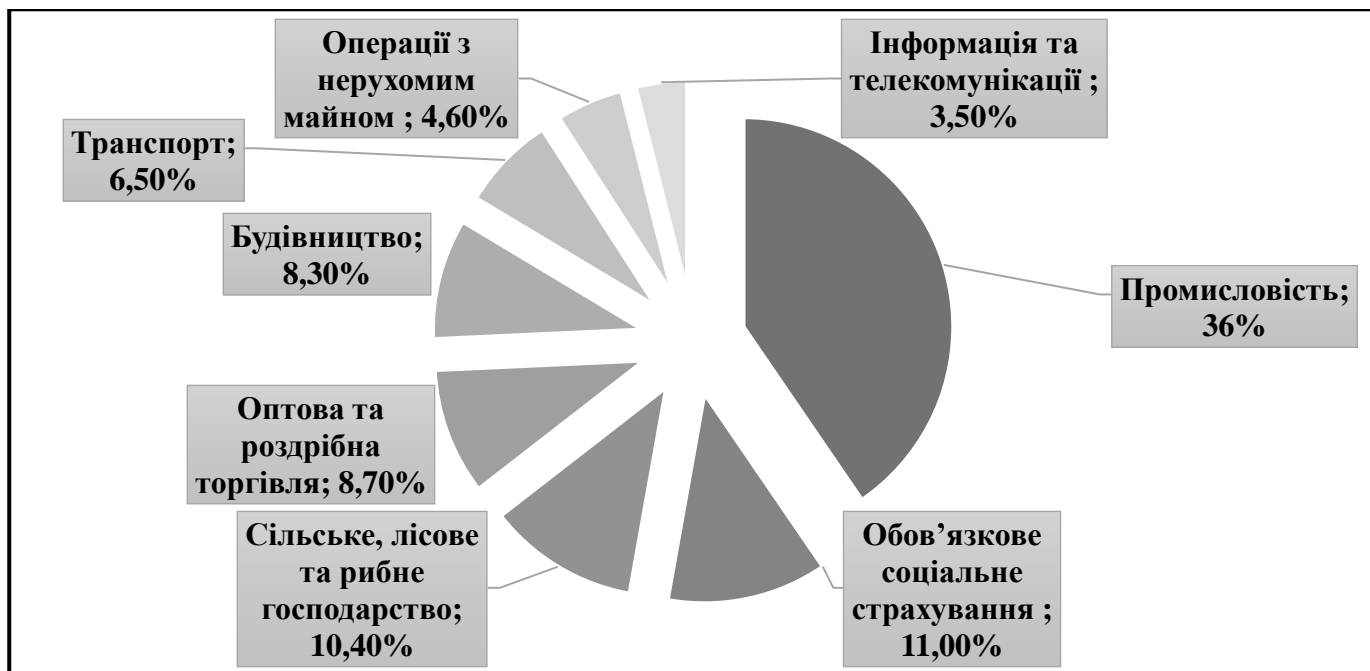

Рис. 3.3. Структура прямих іноземних інвестицій України в 2021 року, (%).

Примітка. Побудовано автором за даними Міністерства економіки України.

Однією з найприбутковіших та найвідоміших ТНК Азії вважається південнокорейська компанія Samsung, яка є одним з найбільших конгломератів у світі. Інвестиції Samsung сприяють не тільки економічному розвитку, але й сприяють науковому та технологічному прогресу в Україні.

Стратегією Samsung є спрямування на поліпшення життя споживачів шляхом забезпечення більшого комфорту та зручності. Крім того, компанія активно вкладає в науково-дослідницьку діяльність з метою постійного розвитку нових технологій. Samsung відкрила 37 науково-дослідницьких центрів у різних країнах, включаючи Україну. Ці центри сприяють залученню талановитих українських науковців та

дослідників, співпраці з місцевими університетами та внеску в наукові досягнення, спрямовані на інновації та покращення життя людей.

За останній десятирічний період, з моменту свого заснування у 2009 році, компанія Samsung здійснила значні інвестиції в Київський центр розробки, загальна сума яких становить 365 млн. дол. США. Це дало змогу повернути до роботи в компанії близько 600 фахівців. Основною спеціалізацією цього підрозділу є розробка технологій у сфері комп'ютерного зору, графіки та кібербезпеки. За час своєї діяльності центр подав 232 патентні заявки, що свідчить про його інноваційну активність. Крім того, компанія Samsung вклала 1 млн. дол. США у програми співпраці з київськими національними університетами, зокрема Київським національним університетом імені Тараса Шевченка (КНУ) та Київським політехнічним інститутом (КПІ), а також з харківськими Харківським автомобільно-дорожнім інститутом (ХАІ) та Харківським національним університетом (ХНУ).

Samsung Electronics проявляє активну підтримку гуманітарних ініціатив та надає допомогу вимушено переміщеному населенню. В рамках цієї ініціативи, компанія Samsung виділила 6 млн. дол. США для підтримки Товариства Червоного Хреста України. Зазначена сума включає 1 млн. дол. США, які будуть використані для надання споживчої електроніки. Решта 5 млн. дол. США призначено на закупівлю життєво необхідних товарів, таких як їжа, вода, предмети першої необхідності для людей, які знаходяться в укриттях, а також медичного обладнання, ліків, дитячих речей та харчування. Ця ініціатива є ще одним прикладом соціальної відповідальності Samsung Electronics та його зобов'язання підтримувати громадські потреби та сприяти благополуччю людей, особливо тим, хто потребує найбільшої допомоги [70].

Samsung також активно підтримує та стимулює інтерес молодого покоління до навчання і розвитку. Однією з ініціатив, що входить у глобальну стратегію компанії, спрямовану на розвиток потенціалу молоді та створення рівних можливостей отримання якісної освіти й знань, є проєкт "ІТ-школа Samsung", який успішно функціонує в Україні вже протягом 4 років. Учні 9-10 класів з Києва, Харкова, Дніпра та Львова отримують можливість вивчати основи програмування в сучасних

комп'ютерних класах, обладнаних за спеціальною програмою Samsung. Цей проєкт демонструє відданість компанії створенню навчальних середовищ, що сприяють розвитку та навчанню молодих талантів, а також підтримку рівних можливостей у сфері освіти [66].

Наступною компанією, яка має важливу роль у економічному розвитку України є Huawei Technologies китайська транснаціональна корпорація з сфери телекомунікацій та інформаційних технологій. За більше ніж 20 років компанія стала надійним інноваційним партнером України.

Участь Huawei в будівництві та розвитку мобільних мереж стандарту 4G та 5G є значним внеском у економіку України. Цей вклад сприяє поліпшенню швидкості та якості мобільного зв'язку, що відкриває нові можливості для розвитку інформаційного суспільства, цифрової економіки та інновацій в країні. Більш того, Huawei надає технічну підтримку та співпрацює з українськими операторами зв'язку для впровадження передових рішень та послуг.

Корпорація приймає активну участь у розвитку цифровізації в Україні. Наприклад, у травні 2020 року компанія Huawei Ukraine уклала партнерську угоду з Міністерством цифрової трансформації та стала технічним партнером у реалізації Національного проєкту з розвитку підприємництва під назвою "Дія.Бізнес".

Якщо розглядати корпорацію, як роботодавця на території України, то за останні роки кількість працівників з України зростає, у 2020 році їх частка склала 86,7%. У компанії працює значна кількість досвідчених фахівців з Китаю, що сприяє активному обміну знаннями та підвищенню кваліфікації спеціалістів з України. Також, компанія має досвід співпраці з українськими університетами, що допомагає співробітникам у освоєнні нових знань та піклуючись про добробут співробітників, компанія пропонує програми медичного страхування та закликає до ведення здорового способу життя [78].

Таким чином, частка ТНК у ВВП поступово збільшується з кожним роком, охоплюючи все більше галузей економіки. Їх діяльність збільшує надходження прямих іноземних інвестицій, що в свою чергу, підвищує конкурентоспроможність країни; сприяє співпраці з іншими країнами; відбувається впровадження нових

технологій, що покращує та полегшує виробництво; створює нові робочі місця та більш комфортні умови праці. Правильно використовуючи та регулюючи потенціал ТНК, їх діяльність може стати рушійною силою економічного прогресу України.

3.2. Стратегічні виклики та можливості для азійських ТНК в Україні в повоєнний період

Рік тому росія розпочала незаконне та необґрунтоване повномасштабне вторгнення на територію України, внаслідок якого відбулися значні зміни в міжнародному економічному середовищі. Українці зазнали значних людських втрат і значної шкоди містам та інфраструктурі через напади росії.

Конфлікт викликав значний шок у світовій економіці, особливо вплинувши на енергетичні та продовольчі ринки. Обмеження пропозиції яких призвели до безпрецедентного зростання цін.

Конфлікт суттєво сприяв інфляції, який вже посилювався під час відновлення країн після пандемії. Споживчі ціни, особливо на енергоносії та продукти харчування, значно зросли. Загальна інфляція зросла з 2,74% у 2020 році до 9,36% у 2021 році та зросла до 20,18% у 2022 році. Це найбільша інфляція за останні вісім років. Понад дві третини високої інфляції у 2022 році припадає на інфляцію енергоносіїв та продовольства.

У 2023 році середній рівень інфляції в Україні зріс порівняно з попереднім роком на 0,88%. Загальний середній рівень інфляції за 2023 рік склав 21,06%. Рівень існуючої інфляції виявився нижчим за окреслені прогнози в інфляційному звіті Національного Банку України за січень 2023 року. Таке відхилення від прогнозу обумовлюється перевищенням очікуваного обсягу поставок сирих продовольчих товарів. Крім того, такі чинники, як стабільний валютний ринок та покращення інфляційних очікувань, що є наслідком заходів, вжитих Національним банком України, і довгострокових позитивних наслідків деокупації окремих регіонів, допомогли стримати інфляцію [89], (рис. 3.4.):

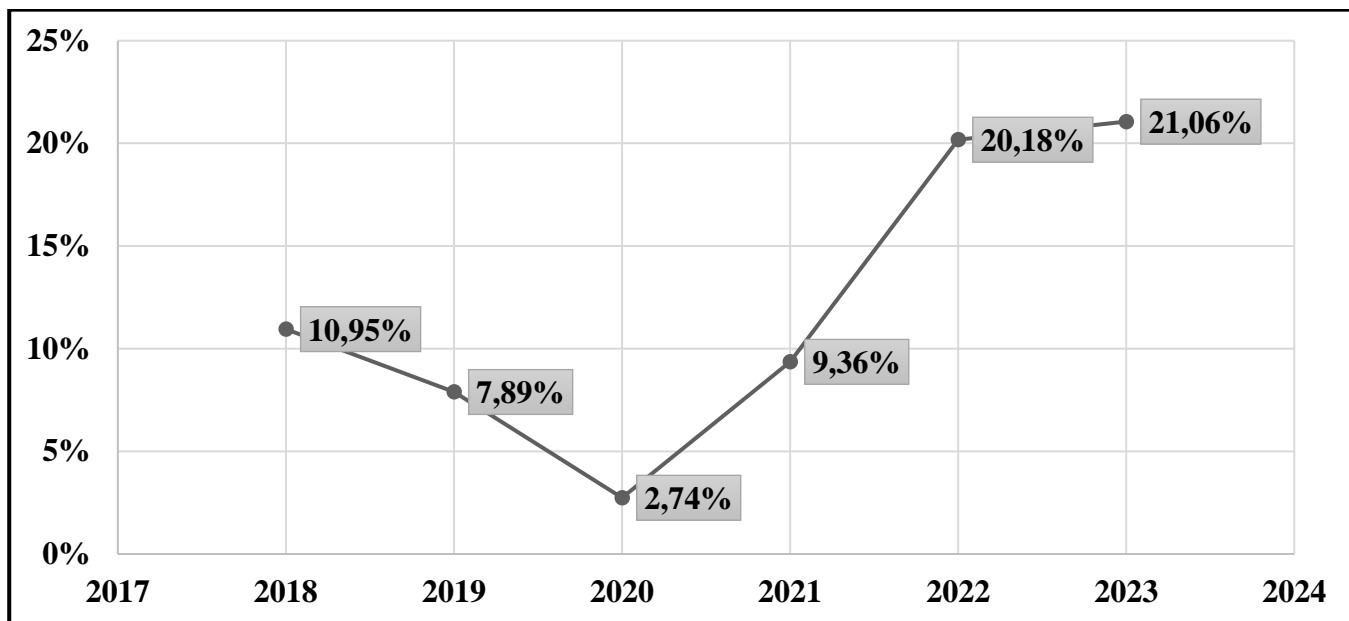

Рис. 3.4. Рівень інфляції в Україні в період 2018-2023рр.,
(% в порівнянні з попереднім роком).

Примітка. Побудовано автором за даними Statista. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.statista.com/>.

Внаслідок вторгнення та тривалої війни серйозно постраждало бізнес-середовище в Україні, характеризуючись незахищеністю, політичною та економічною нестабільністю, порушенням ланцюга постачання та погіршенням інфраструктури, що в свою чергу спричинило значний відтік капіталу. Однак, за повідомленням Національного банку України, сукупні прямі іноземні інвестиції (ПІІ) на кінець вересня 2022 року сягнули загалом 53,7 млрд. дол. США. Більшість цих інвестицій було спрямовано на такі сектори, як виробництво, оптова та роздрібна торгівля, ремонт автомобілів, гірничодобувна промисловість, фінансові послуги та нерухомість.

Попри військовий стан, уряд України намагається підтримувати активний процес щодо залучення іноземних інвестицій в різні сектори економіки, включаючи технології, відновлювальні джерела енергії, оборону, металургійно-гірничий комплекс, а також сільськогосподарський сектор. Вкладення досягли розміру до 400 млрд. дол. США.

Розглядаючи проблеми інвестиційних вкладень України, попри політичну нестабільність, інвестори відмічали також неефективність, корупцію правосуддя, складність законодавства та правил, проблеми з виконанням контрактів та недостатню ефективність управління. Важливо відмітити, що український уряд активно працює над вдосконаленням інвестиційного клімату країни. Так у 2018 році були внесені зміни до деяких законодавчих актів України щодо іноземних інвестицій, спрямовані на підвищення прозорості. У 2020 році вступили в силу нові податкові знижки, звільнення від мита, право пріоритетного користування земельними ділянками, що знаходяться у власності держави або місцевого самоврядування, фінансування проєкту з державних коштів для забезпечення необхідної інфраструктури, включаючи дороги та комунікації. У 2022 році були прийняті зміни до Податкового кодексу України про запровадження податкових кредитів, спрощення та прискорення регуляторних процедур, а також скасування певних вимог для отримання дозволів на нові інвестиційні проєкти [47].

Розглядаючи виклики з якими зіштовхнуться транснаціональні корпорації Азії, можна виділити обмеженість інфраструктури. Внаслідок вторгнення Україна зазнала значного пошкодження інфраструктури, включаючи пошкоджені дороги, залізниці та комунікації.

Згідно звіту про прямі збитки інфраструктури внаслідок військової агресії росії проти України у період між 24 лютим 2022 та 2023 років, загальна сума прямих матеріальних збитків, пов'язаних з пошкодженням житлово, нежитлової нерухомості та іншої інфраструктури, склала понад 143,8 млрд. дол. США [60], (див. Рис. 3.5.).

Після закінчення війни України стикнеться з економічною нестабільністю, інфляцією та коливанням валютних курсів. Азійським транснаціональним корпораціям необхідно уважно оцінювати економічні показники та можливі ризики і адаптувати свої бізнес стратегії. Фінансовий менеджмент, хеджування валютних ризиків і диверсифікація джерел доходів можуть допомогти азійським транснаціональним корпораціям пом'якшити вплив економічної нестабільності.

Рис. 3.5. Прямі збитки за категоріями майна, (млрд. дол. США).

Примітка. Побудовано автором за даними звіту про прямі збитки інфраструктури внаслідок військової агресії росії проти України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Report-1.pdf.

ТНК Азії також можуть зіткнутися з труднощами в пошуку кваліфікованих і досвідчених працівників, через певні порушення навчального процесу молоді. Усуненню даної проблеми можуть сприяти інвестиції у програми навчання, співпраця з місцевими навчальними закладами та розвиток співробітників.

Основними перспективами для інвестування в Україну можна виокремити наступне:

1. Вигідне географічне положення. Своім розташуванням Україна є близькою до ключових ринків Європи та Азії.

2. Природні ресурси та землі. Україна багата на наявність природних ресурсів, зокрема запаси залізної руди, марганцю, природного газу та сільськогосподарських земель, які є привабливими для іноземних інвесторів.

3. Міжнародна фінансова підтримка міжнародних установ, таких як Міжнародний Валютний Фонд, Світовий банк та Європейський Союз, а також двосторонні угоди, які стимулюють економічний розвиток.

4. Укладена у 2016 році Угода про асоціацію та вільну торгівлю з Європейським Союзом, яка надає Україні пільговий доступ до ринку ЄС.

5. Наявність кваліфікованої та водночас доступної робочої сили.

6. Великий внутрішній ринок з численними споживачами – у понад 43,5 мільйонів осіб.

7. Висока якість системи освіти, яка забезпечує наявність значної кількості кваліфікованих фахівців у сфері технологій.

Отже, підводячи підсумки, повоєнний період в Україні може створити, як стратегічні виклики, так і можливості для азійських транснаціональних корпорацій (ТНК). Виклики можуть створюватися у вигляді нестабільної економічної ситуації, інфляції, нестачі кваліфікованих працівників, обмеженість інфраструктури. Однак, серед представлених викликів виникають певні можливості для діяльності ТНК Азії, вони матимуть змогу зробити свій внесок у відновлення країни, взяти участь у реконструкції та налагодити стратегічні партнерства. Незважаючи на складні умови, Україна продовжує здійснювати заходи для приваблення іноземних інвестицій, тому у міру стабілізації ситуації, ретельна оцінка ризиків може відіграти вирішальне значення для азійських ТНК, щоб використовувати нові можливості України.

3.3. Перспективні напрями участі країн Азії в процесах транснаціоналізації світової економіки

З кожним роком, спостерігається швидкий розвиток економіки азійського регіону. На сьогодні, Азія, більше ніж будь-який інший регіон, може відігравати ключову роль у формуванні майбутнього курсу глобалізації.

Незважаючи на наявні виклики, які включають потенційні фінансові ризики, можливі торгівельні напруження, зниження темпів розвитку Китаю, як представника найбільшої економіки регіону, Азія продовжує демонструвати потенціал для подальшого зростання.

Станом на 2000 рік Азія складала 32% світового ВВП за паритетом купівельної спроможності. За останні роки світова економіка зазнала значних змін. Відсоток внеску Азії у світовому ВВП збільшився з 38% до 45% і до 2030 року може перевищити 50%, а до 2040 року зростання очікується до 52% [64].

Серед аналітиків є побоювання, що невизначеність викликані пандемією і російським вторгненням на територію України порушать помічену тенденцію до зростання регіону, тим не менш, поступове зростання країн Азії, в порівнянні з іншими регіонами, продовжується (рис. 3.7.):

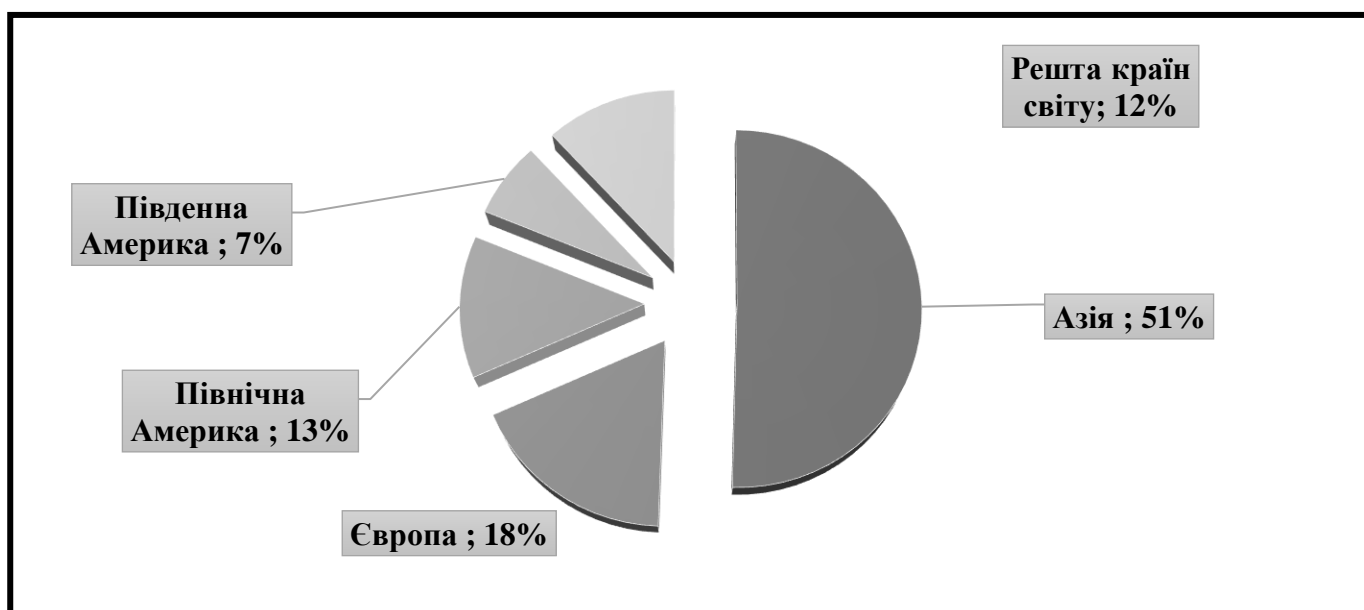

Рис. 3.6. Прогнозована відсоткова частка світового ВВП в 2030 році, (%).

Примітка. Побудовано автором за даними World Economics. The Future is Asian. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.worldeconomics.com/Thoughts/The-future-is-asian.aspx>.

За прогнозом Міжнародного валютного фонду, очікується, що валовий внутрішній продукт Азійсько-Тихоокеанського регіону зросте на 4,6% у 2023 році, після 3,8% зростання у 2022 році. При цьому, Китай та Індія внесуть значний вклад у світове зростання цього року, приблизно половину, тоді як інші країни Азії сприятимуть додатковій п'ятій частині цього зростання. Міжнародна організація змінила свої прогнози щодо зростання для країн у регіоні. Зокрема, прогноз

зростання був підвищений, для Китаю – до 5,2%, Малайзії – 4,5%, Філіппін -6% і Лаосу – 4% [64].

Для досягнення перспективного результату, лідери Азії можуть зіштовхнутися з певними ризиками та викликами, включаючи:

- Зростання нерівності всередині країн, що може підірвати соціальну єдність та стабільність;
- Ризик потрапляння деяких країн в "пастку середнього доходу" з причин економічного, соціального та політичного характеру;
- Збільшена конкуренція за обмежені природні ресурси, оскільки нові багаті азійські країни прагнуть до покращення рівня життя;
- Збільшення розриву в доходах між країнами, що може призвести до дестабілізації регіону;
- Глобальне потепління та зміна клімату, які можуть загрожувати сільському господарству, прибережним населеним пунктам та великим міським районам;
- Проблеми управління та слабка інституційна спроможність, з якими стикаються практично всі країни.

Ці виклики взаємопов'язані, і можуть посилювати існуючу напруженість та конфлікти або створювати новий тиск, що загрожує зростанню, стабільності та безпеці регіону.

Для можливого уникнення перелічених вище викликів країнам Азії варто звернути свою увагу на наступне:

1. Регіональна інтеграція, може сприяти сталому розвитку в Азії. Для досягнення довгострокового зростання, азійські країни повинні надати пріоритет зменшенню нерівності за різними параметрами, такими як багатство, освіта, стать та етнічна приналежність. Інтеграція має не лише боротися з бідністю, а й сприяти справедливості, рівному доступу та можливостей, створенню робочих місць і соціальному захисту вразливих верств населення;

2. Підприємництво, інновації та технологічний розвиток є вирішальними для подальшого швидкого зростання економік країн Азії. Країни Азії повинні

прагнути наслідувати успіх Японії, Південної Кореї та Сінгапуру, переймаючи найкращі світові практики підприємництва, інновацій та технологій. Країни з економікою, що розвивається, такі як Китай та Індія, повинні перейти від наздоганяючого підприємництва та інновацій, зосередившись на проривах у науці та техніці. Важливою залишається система високоякісної освіти;

3. Масова урбанізація, яка очікується в Азії до 2050 року, коли міське населення може подвоїтися до 3 мільярдів, однозначно змінить регіон. Міста в Азії, які вже є основними джерелами економічного виробництва, стануть центрами вищої освіти, інновацій і технологій. Якість і ефективність міських територій визначатиме довгострокову конкурентоспроможність, соціальний добробут і політичну стабільність Азії. Країни Азії повинні використовувати свою ранню стадію урбанізації для сприяння компактним, енергоефективним і безпечним містам;

4. Очікуване зростання населення Азії справлятимуть величезний тиск на обмежені природні ресурси. Щоб пом'якшити наслідки, Азія повинна лідирувати у зниженні інтенсивності використання енергії та ресурсів. Це вимагає переходу від викопного палива до відновлюваних джерел енергії, прийняття радикальних заходів з підвищення енергоефективності та прийняття майбутнього з низьким вмістом вуглецю. Зміна клімату, вимагає підвищенню енергоефективності, екологічної урбанізації, покращення громадського транспорту та сталого способу життя.

Хоча вищезазначені пріоритети стосуються більшості азійських економік, їх відносна важливість може змінюватися залежно від рівня розвитку країни. Наприклад, для розвинених економік пріоритетним є лідерство у науково-технічних проривах і сприяння ширшому соціальному добробуту. Такі економіки зосереджуються на інноваціях, дослідженнях і розвитку нових технологій для підтримки економічної переваги. Економіки, які швидко розвиваються, мають зосереджуватися більше на забезпеченні стійкого зростання, що підтримується покращенням освіти, інфраструктури, бізнес-середовищ та залученням до зовнішніх ринків. Для економік з помірними або повільними темпами зростання пришвидшити розвиток краще за допомогою поліпшення освіти, розвитку інфраструктури, покращенню бізнес-середовища та розширення доступу до зовнішніх ринків [40].

В даний час Азія займає провідну позицію в світовій торгівлі, будучи одним з провідних регіонів, як з точки зору експорту, так і імпорту товарів. Такі країни, як Китай, Японія, Сінгапур і Південна Корея, створили складні логістичні мережі та активно сприяють міжнародному торговому партнерству. Ці обставини створюють сприятливе середовище для посилення їхнього значення у світовій торгівлі та сприяють їх подальшій експансії на міжнародній арені.

Останнім часом, спостерігається більша взаємодія ТНК Азії всередині регіону. Керівники азійських компаній вірять у зростання регіону, не зважаючи на соціально-економічні проблеми. Взаємозалежність між компаніями в Азії посилюється, і більшість товарів, послуг та інвестицій залишаються в регіоні. Однак, геополітична невизначеність, зокрема відносини між Китаєм та іншими країнами, становить виклик для бізнесу, і в цьому випадку, необхідна обережність та тактичність у вирішенні цих питань. Корпорації, включаючи Takeda Pharmaceutical Company і Samsung, намагаються уникати ризику залежності від однієї країни, шляхом розробки стратегії подвійної торгівлі і використання різних джерел постачання. Вони активно працюють над передбаченням можливих збоїв у ланцюжках поставок та розташовують виробничі потужності близько до своїх клієнтів. Ще до пандемії азійські корпорації вже використовували цифрові технології. Однак, пандемія сприяла ще більшому розвитку цієї тенденції. Під час пандемії спостерігався масовий перехід до онлайн-банкінгу, електронних платежів та електронної комерції, а також зростання активності в соціальних медіа.

Компанії в усіх сферах збільшують свої інвестиції у цифрові споживчі пропозиції. Наприклад, Tata Motors оцифрувала процес купівлі автомобіля, а компанія Hahn & Company прискорила закупівлю та доставку вживаних автомобілів. Застосування штучного інтелекту та машинного навчання також приносить позитивні результати компаніям. Наприклад, Ping An Group зменшила свою операційну команду з автострахування на 32% і одночасно збільшила продуктивність на 50% завдяки аналітиці та штучному інтелекту. Samsung також планує значну економію робочих годин за рахунок автоматизації процесів.

Таким чином, азійський регіон залишається досить конкурентоспроможним і за оцінками експертів буде тільки продовжувати зростати. Участь азійських країн у транснаціоналізації світової економіки можна охарактеризувати високою експертністю у виробництві, досягненнями в галузі технологій, багаторічний досвід у фінансовому секторі та активністю у регіональній інтеграції. Шляхом залучення інвестицій у інновації, розвиток інфраструктури та зростання людського капіталу, економіки країн Азії можуть задавати майбутні тенденції світового економічного розвитку і вносити вагомий внесок у нинішній процес транснаціоналізації.

Висновки до розділу 3

Отже, у розрізі дослідження проблем та перспектив діяльності ТНК Азії в Україні в умовах війни, ми розглянули аспекти впливу транснаціонального бізнесу на економічне зростання України, побачивши, що діяльність ТНК робить свій внесок у валовий внутрішній продукт країни, збільшує надходження прямих іноземних інвестицій, підвищує конкурентоспроможність, впроваджує сучасні технології, полегшує та покращує виробництво, створює нові робочі місця та підвищує професійність робочої сили, тим самим підвищуючи зростання економіки.

Проаналізували можливі виклики та можливості для транснаціональних корпорацій Азії у післявоєнні часи, виявивши, що корпорації в Україні зіштовхнуться з проблемами нестабільності економічної ситуації, інфляції, руйнування інфраструктури та можливої нестачі професіоналів. Але з іншого боку, матимуть можливість зробити свій внесок у повоєнне відбудування та відновлення країни, налагодити стратегічні партнерства та використовувати переваги від географічного положення, розвинутого сільськогосподарського сектору, наявних природних ресурсів та технологічного потенціалу України. Перспективи участі країн Азії в процесах транснаціоналізації є досить багатообіцяючими, через стабільний розвиток країн Азії і їхня активна участь, може задати нових тенденцій для всієї світової економіки, у найближчі роки.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз впливу діяльності азійських ТНК на світову економіку в кризових умовах, дозволяє зробити наступні висновки:

1. Розглянуто сутність, особливості та значення транснаціональних корпорацій – це міжнародні підприємства, діяльність яких розповсюджена у кількох країнах, але керується з одного центру, мають складну організаційну структуру і відіграють важливу роль у забезпеченні економічного зростання країн світу.

Характерними рисами, які визначають приналежність міжнародної компанії до транснаціональної корпорації (ТНК), включають проведення виробництва або надання послуг у не менш як шести країнах, наявність іноземних працівників, що складають не менш як 25% від загальної кількості працівників, присутні капіталовкладення за кордоном, які становлять не менш як 25% загальної структури активів компанії, річний обсяг доходу, перевищуючий 1 млрд. дол. США, обсяг реалізації товарів за межами головної материнської компанії, що становить не менш як 20%, а також існування єдиної стратегії управління розвитком національних підприємств, які входять до організаційної структури ТНК.

2. Визначено етапи розвитку транснаціональних корпорацій, умовно поділені на п'ять поколінь. А також розглянуто періоди розвитку транснаціональних корпорацій Азії. Основні етапи розвитку транснаціональних корпорацій Азії включають ранній розвиток, прямі іноземні інвестиції, глобалізацію та регіональну інтеграцію, галузеву диверсифікацію, технологічний прогрес, розвиток ТНК Китаю та глобальному рівні, що сприяли їхньому значенню, конкурентоспроможності та інноваціям на світовій арені, а також викликали конкуренцію з боку західних транснаціональних корпорацій.

3. Проаналізовано соціально-економічні наслідки діяльності ТНК на економіку регіону та світову економіку. Приймаюча країна отримує переваги у вигляді збільшення надходжень прямих іноземних інвестицій; створення робочих місць; отримання додаткових ресурсів; поповнення державного бюджету, завдяки

сплаті податків; сприяння зростанню виробництва; покращення інфраструктури та зменшенню дефіциту платіжного балансу. Однак, виникають і негативні аспекти впливу, наприклад, створення поганих умов праці для співробітників; можливе витіснення місцевого бізнесу; надмірне використання природних ресурсів; ухилення від сплати податків; зловживання трансферним ціноутворенням, що може призвести до нестабільності національної валюти; можливий вплив на політику та національну безпеку країни, наслідуючи власні бажання.

4. Оцінено роль азійського транснаціонального бізнесу в економічному розвитку країн світу в кризових умовах. На сучасному етапі розвитку світової економіки, корпорації азійського регіону стають все більш значущими, завдяки стабільному та швидкому розвитку економік країн регіону. Вони можуть сприяти економічному відновленню шляхом створення нових робочих місць, так як багато транснаціональних корпорацій Азії входять до рейтингу найбільших роботодавців світу; сприяти збільшенню іноземних інвестицій; сприяти зміцненню конкурентоспроможності країни, завдяки технологічному та інноваційному потенціалу. Проте, важливо відмітити можливий негативний вплив, у вигляді вивезення прибутку; негативного впливу на навколишнє середовище; створення нерівних умов праці. Саме тому, необхідним є розробка ефективних механізмів регулювання діяльності транснаціонального бізнесу для досягнення сталого розвитку країн з урахуванням інтересів кожної сторони.

5. Досліджено інвестиційно-інноваційну діяльність ТНК Азії. Азійські транснаціональні корпорації відіграють важливу роль з пришвидшенні економічного розвитку регіону. Інвестиції ТНК, сприяють збільшенню ВВП та розширенню виробництва. Передача технологій та інноваційних практик від ТНК до місцевих підприємств сприяє їх технологічній модернізації і підвищенню продуктивності.

6. Здійснено аналіз конкурентоспроможності азійських транснаціональних корпорацій на світовому ринку. Необхідно відмітити, що корпорації Азії останнє десятиліття відрізняються своєю конкурентоспроможністю, використовуючи переваги економічної ефективності, швидкого виробництва, технологічного прогресу та кваліфікованої робочої сили. Вони успішно розширюють свою

присутність на ринку, проникаючи в різноманітні галузі, починаючи від електроніки закінчуючи сферою фінансів.

7. Обґрунтовано роль транснаціонального бізнесу в економічному розвитку України. Транснаціональні корпорації можуть мати вирішальне значення для розкриття економічного потенціалу України та забезпечення сталого зростання, але для України є необхідним вирішити проблеми з корупцією та створити сприятливий бізнес клімат.

8. Проведено аналіз стратегічних викликів та можливостей для азійських ТНК в Україні в повоєнний період. Викликами можна вважати економічну нестабільність, зростаючу інфляцію, дефіцит кваліфікованої робочої сили та обмеженість необхідної інфраструктури. Проте, виникає можливість прийняти участь у повоєнній реконструкції країни та встановити стратегічні партнерства. Зважаючи на той факт, що Україна продовжує здійснювати заходи для приваблення іноземних інвестицій, попри складну економічну ситуацію, уважна оцінка ризиків може відіграти вирішальну роль для азійських ТНК у використанні нових можливостей.

9. Висвітлено перспективні напрямки участі країн Азії в процесах транснаціоналізації світової економіки. Ефективно використовуючи власну досконалість у виробництві, технологічний прогрес, інвестиції в робочу силу та беручи участь у регіональній інтеграції, ТНК регіону можуть стати провідними компаніями, задаючи тренд всьому світу.

СПИСОК БІБЛОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану» від 12.05.2022 № 2260-IX.
2. Угода між Урядом України і Урядом Китайської Народної Республіки про торговельно-економічне співробітництво від 08.08.1992.
3. Угода між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про науково-технічне співробітництво від 27.04.1992.
4. Угода між Урядом України та Урядом Японії про технічне співробітництво та грантову допомогу від 10.06.2004.
5. Угода між Урядом України та Урядом Кореїської Народно-Демократичної Республіки про торговельно-економічне співробітництво від 15.06.1992.
6. Угода між Урядом України і Урядом Республіки Індія про торговельно-економічне співробітництво від 27.03.1992.
7. Закон України «Про підприємництво» від 07.02.1991 № 698-XII
8. Конвенція про транснаціональні корпорації від 13.07.1999, № 921-XIV.
9. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 № 2210 III.
10. Угода про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 16.09.2014.
11. Банківська справа: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи / уклад.: Набок І.І., Л.М.Побоченко, Сидоренко К.В. – К.: НАУ, 2021 – 36 с.

12. Венгер В. В., Особливості формування та розвитку транснаціональних корпорацій в умовах глобалізації / В.В. Венгер // *European scientific journal of Economic and Financial innovation* №2(4) (2019) – С. 31-32.

13. Волошин Ю.О., Побоченко Л.М. Роль енергетичної дипломатії в енергетичній безпеці світу в умовах російської агресії проти України. *The modern world and economic diplomacy: challenges, solutions and recovery of Ukraine: Збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції*, м. Київ, Дипломатична академія України, 4 квітня 2023. С.72-76.

14. Історія міжнародних економічних відносин: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи / уклад.: Л.М.Побоченко, З.В. Пічкурова, М. А. Ричка – К.: НАУ, 2021 – 36 с.

15. М. Варламова; А. Завидовська Вплив провідних азіатських транснаціональних корпорацій на економіки країн світу. *Галицький економічний вісник*. – 2022. – С. 98-107.

16. Міжнародна контрактна справа: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи / уклад.: З.В. Пічкурова, Набок І.І., Л.М.Побоченко. – К.: НАУ, 2021 – 36 с.

17. Набок І. І., Побоченко Л. М., Прокоп'єва А. А., Татаренко Н. О. Віртуалізація міжнародного бізнесу в умовах розвитку інформаційних технологій // *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. Серія: "Економічні науки". - 2023. - №3. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-3-8667>.

18. Національні та глобальні детермінанти економічного зростання України: Наукова доповідь. Н.р., Інститут економіки та прогнозування НАН України (Київ), 2018.

19. Підприємництво в епоху глобальних трансформацій: виклики та перспективи розвитку / Університет державної фіскальної служби України – м. Київ, 2019. – С. 77.

20. Побоченко Л.М. Цифрова трансформація світового ринку бізнес-авіації. X Авіаційний конгрес "Авіація в ХХІ ст. - безпека в авіації та космічні технології". – Kyiv, Ukraine. – Вересень 28. 2022. – Kyiv. [Електронний ресурс]. –

<https://conference.nau.edu.ua/index.php/Congress/Congress2022/paper/viewFile/8682/7215>.

21. Побоченко Л.М., Гіріч Р.Ю. Особливості інноваційної діяльності ТНК / Л.М. Побоченко, Р.Ю. Гіріч // Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі: XIII міжнар. наук-практ. конфер., м. Київ, 26 травня 2022 р.: тези доп. – К., 2022. ФМВ НАУ. - С. 169-172.

22. Побоченко Л.М., Гіріч Р.Ю. Особливості інноваційної діяльності ТНК / Л.М. Побоченко, Р.Ю. Гіріч // Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі: XIII міжнар. наук-практ. конфер., м. Київ, 26 травня 2022 р.: тези доп. – К., 2022. ФМВ НАУ. - С. 169-172.

23. Побоченко Л.М., Куц Ю.І. Роль авіації в мінливому світі. X Авіаційний конгрес "Авіація в XXI ст. - безпека в авіації та космічні технології". – Київ, Ukraine. – Вересень 28. 2022. – Київ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://conference.nau.edu.ua/index.php/Congress/Congress2022/paper/viewFile/8703/7218>.

24. Побоченко Л.М., Матияш В.Б. Економічне відновлення Китаю в контексті боротьби з пандемією COVID-19 / Л.М. Побоченко, В.Б. Матияш // Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі: XIII міжнар. наук-практ. конфер., м. Київ, 26 травня 2022 р.: тези доп. – К., 2022. ФМВ НАУ. - стор. 172-175.

25. Побоченко Л.М. Багдасарян Т.Г Міжнародне співробітництво України та компанії SpaceX в космічній сфері в умовах глобальних трансформацій. The Fifteenth International Scientific Conference "AVIA-2021". – Київ, Ukraine. – April 20-22, 2021. – Київ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conference.nau.edu.ua/index.php/AVIA/AVIA2021/schedConf/presentations>.

26. Побоченко Л.М. Вплив COVID-19 на авіаційні перевезення в світі. The Fifteenth International Scientific Conference "AVIA-2021". – Київ, Ukraine. – April 20-22, 2021. – Київ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conference.nau.edu.ua/index.php/AVIA/AVIA2021/schedConf/presentations>.

27. Побоченко Л.М. Вплив війни в Україні на розвиток міжнародного туристичного бізнесу // Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі: XIII міжнародна науково-практична конференція, 26 травня 2022 року: тези доп. – К., 2022.– С. 163-169.

28. Побоченко Л.М. Вплив пандемії COVID-19 на інвестиційну діяльність ТНК. Трансформація функцій держави в умовах глобалізації: Дискусійна платформа, 19 травня 2021 року: тези доп. – К., 2021.– С.85–91.

29. Побоченко Л.М. Втрати міжнародних авіакомпаній від пандемії COVID-19. Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі: XII міжнародна науково-практична конференція, 14 травня 2021 року: тези доп. – К., 2021.– С.38–42.

30. Побоченко Л.М. Регіональна структура витрат ТНК на дослідження та розробки: XI міжнародна науково-практична конференція, 09-10 вересня 2022 року: тези доп. – Одеса: ОНЕУ, 2022. - С.97-99.

31. Побоченко Л.М., Білоус М.О. Зовнішній борг як стримуючий фактор для зростання національної економіки/ The 15th International scientific and practical conference “Innovations and prospects of world science” (October 12-14, 2022) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. 2022. – С. 407–411.

32. Побоченко Л.М., Єршов А.В. Енергетична проблема в умовах глобальної невизначеності. Матеріали круглого столу з нагоди Дня спротиву окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя: Тези доповідей. – К.: НАУ, 2023. – С.112-114.

33. Побоченко Л.М., Єршов А.В. Особливості енергетичної дипломатії в умовах повномасштабної агресії РФ проти України. Дипломатія в міжнародних відносинах: ретроспекція і сучасність: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Київ, Національний авіаційний університет, 24 лютого 2023 р. К. : НАУ, 2023. С.62-65.

34. Побоченко Л.М., Татаренко Н.О., Набок І.І., Прокоп'єва А.А. "Energy sector as an object of economic warfare and economic sanctions". «Вчені записки».

2023. № 30 (1), С.171-184. URL:
https://drive.google.com/file/d/1pVON1Bz2PCDQmrZLHvk_5BPupF-KIS7x/view.

35. Побоченко Л.М., Татаренко Н.О., Прокоп'єва А.А. Сучасні тренди розвитку світового ринку зерна в умовах війни в Україні. Економіка та суспільство. 2023. № 48. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2220>.

36. Прокоп'єва А.А., Татаренко Н.О., Набок І.І, Побоченко Л.М. Сучасні дипломатичні відносини України з Японією: кроскультурний та економічний аспект. Ефективна економіка. 2023. №3. URL:
<https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/1295/1305>.
DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.3.38>.

37. Руденко-Сударєва Л. В. Транснаціоналізація і конкурентний розвиток національних економік: теорія і практика країн, що розвиваються: монографія / [Л. В. Руденко-Сударєва та ін.]; за наук. ред. д.е.н, проф. Л. Руденко-Сударєвої. - Ніжин: Аспект-Поліграф, 2015. - 270 с.

38. Румянцев, А., Побоченко, Л., Пічкурова, З., Толпежнікова, Т., Ковбич, Т., & Ляшов, Д. (2022). УПЛИВ ГЛОБАЛЬНОЇ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5(46), 334–348. <https://doi.org/10.55643/fcaptr.5.46.2022.3854>. (Web of Science). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3854>.

39. Саєнко О. С., Михайлина Д. Г., Транснаціональні корпорації / О. С. Саєнко, Д. Г. // Навчально-методичний посібник – м. Чернівці, 2021 – С. 52-54.

40. Тарасовський Юрій, ВВП України за підсумками 2022 року впав на 29,1% – Держстат. Журнал Forbes Ukraine. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://forbes.ua/news/vvp-ukraini-za-pidsumkami-2022-roku-vpav-na-291-derzhstat-13042023-13041>.

41. Anatoliy Kostruba. Legal aspects of transnational scale corporations' activity in terms of sustainable development. *Rivista Di Studi Sulla Sostenibilita*. – 2022. – 50 p.

42. ASIA 2050. Realizing the Asian Century [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/28608/asia2050-executive-summary.pdf>.
43. Asian Economic Integration Report 2023 / Asian Development Bank. – Philippines: ADB, 2023. – 58 p.
44. Azis, Iwan, Asia's Journey to Prosperity: Policy, Market, and Technology Over 50 Years / Asian Development Bank // Chapter 1 – 2020. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-157-2>.
45. East vs West, exploring international development. [Electronic resource]. – Access mode: <https://books.google.com.ua/>.
46. Economics, management and administration in the coordinates of sustainable development: Scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2021. 716 p. Tetiana Gavrilko, Lesya Pobochenko «Green» banking as a tool for implementing the model of a socially responsible banking institution. P.442-461.
47. Fast Company, The 10 most innovative Asia-Pacific companies of 2023 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.fastcompany.com/90846729/most-innovative-companies-asia-pacific-2023>.
48. fDi Intelligence, Top 10 FDI charts of 2022 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.fdiintelligence.com/content/data-trends/top-10-fdi-charts-of-2022-81871>.
49. Foreign direct investment (FDI) in Ukraine. Lloyds Bank. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.lloydsbanktrade.com/en/market-potential/ukraine/investment>.
50. Katharina Buchholz, Asia's Exports Catch up to Europe's – 2022. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.statista.com/chart/28986/regions-share-of-the-worldwide-value-of-goods-exports/>.
51. Lesya M Pobochenko, Alla V Vashchenko. Prospects of using biofuels and renewable energy sources in the aviation industry. X Авіаційний конгрес "Авіація в ХХІ ст. - безпека в авіації та космічні технології". – Kyiv, Ukraine. – Вересень 28. 2022. –

Київ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://conference.nau.edu.ua/index.php/Congress/Congress2022/paper/view/8681/7214>.

52. Mark Kane, BYD Closes Year 2022 With Record Plug-In Car Sales In December [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://insideevs.com/news/629273/byd-plugin-car-sales-december2022/>.

53. NEGRU Catalina. Academy of Economy of Moldova. Transnational companies and their role in world economy. Relations with the host country. 117-180 p.

54. Pobochenko L. Current Trends in the Development of the Global Business Aviation Market in Conditions of Digitalization. Fundamental shifts in geo-economic systems of the world: international collection of scientific works / National Academy of Sciences of Ukraine ; State Organization "Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine". – Kyiv, 2023. – P.200-203. <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/Fundamental-shifts-in-geo-economic-systems-of-the-world.pdf>.

55. Pobochenko L., Prokopieva A., Nabok I. The impact of remittances labor migrants on the economic development of Ukraine. Contemporary International Relations: Topical Highlightss of Theory And Practice – 2023: the collective monograph / Edited by N. Vasylyshyna. Warsaw: RS Global Sp. z O.O., 2023. P.178-201.

56. Pobochenko Lesya. Current trends in the development of the global business aviation market in conditions of digitalization. Міжнародна науково-практична конференція «Fundamental shifts in geoeconomic systems of the world». 20 грудня 2022 року: тези доп. – К., 2022.– С.85–91.

57. Serhii Voitko, Oleg Gavrysh, Olena Korohodova, Tetiana Moiseienko. Transnational Corporations. Ministry of education and science of Ukraine. National Technical university of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute». Київ – 2020. - 153 p.

58. Statista, Volume of cargo and mail carried by Singapore Airlines from fiscal year 2013 to 2022 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.statista.com/statistics/1324261/singapore-airlines-cargo-and-mail-traffic/>.

59. Sustainable supply chains: Factory Asia 4.0. Global Economy. UBS Editorial Team 2022 – 1-2 p.

60. Tetiana Gavrillo, Lesya Pobochenko, Research on transnationalisation of economic activity innovative component influenced by the COVID-19 pandemic // Baltic Journal of Economic Studies, Volume 7 Number 5. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2021, P.59-66.
61. The CEO Imperative: Why agility and adaptability are key in Asia-Pacific. EY Asia-Pacific Strategy and Transactions Leader – 2022. – 1 p.
62. The future of Asia: Asian flows and networks are defining the next phase of globalization McKinsey Global Institute [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/asia-pacific/the-future-of-asia-asian-flows-and-networks-are-defining-the-next-phase-of-globalization>.
63. The Guardian, Saudi Aramco’s \$161bn profit is largest recorded by an oil and gas firm [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/business/2023/mar/12/saudi-aramco-161bn-profit-is-largest-recorded-by-an-oil-and-gas-firmn>.
64. The impact of organizational culture on the success of the company – The case of Alibaba company. Wang Tianyi – 2020 – 59 p.
65. Togzhan G. Tolegen, Cost Analysis: Toyota, the Kaizen Vehicles. W. P. Carey School of Business, Arizona State University – 2022. – 23-24 p.
66. World Economics. The Future is Asian 2023 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.worldeconomics.com/Thoughts/The-future-is-asian.aspx>.
67. World investment report 2022: International tax reforms and sustainable investment. United Nations conference on trade and development [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2022_en.pdf.
68. YO! Directors awards 2021. Samsung: про бренд, кризові комунікації та рекламу, яка надихає. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://yoda.org.ua/news/5>.
69. Британська енциклопедія. Ост-Індська компанія. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.britannica.com/topic/East-India-Company>

70. Діяльність Huawei в Україні та її роль у соціально економічному розвитку країни. Український Інститут Майбутнього, 2021. – 44 с.
71. Звіт про прямі збитки інфраструктури внаслідок військової агресії росії проти України, 2023. – 3 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Report-1.pdf.
72. Інформація про Samsung Україна. Журнал Forbes Ukraine. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://forbes.ua/profile/samsung-electronics-253>
73. Король М.М., Добош А.В., Вплив іноземних ТНК на економіку України. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. Т. 25. Вип. 3(82), 2020. – 29 с.
74. Офіційний звіт China National Petroleum 2021 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.cnpc.com.cn/en.
75. Офіційний сайт “Ministry of Foreign Affairs of the People`s Republic of China” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.fmprc.gov.cn>.
76. Офіційний сайт “Statista” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.statista.com>.
77. Офіційний сайт «Toyota» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.toyota.com/usa/>.
78. Офіційний сайт Alibaba Group Holding Limited [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.alibabagroup.com/en-US/>.
79. Офіційний сайт Forbes [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.forbes.com/companies/wilmar-international/?sh=441039b85ba2>.
80. Офіційний сайт Huawei [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.huawei.com/en/>.
81. Офіційний сайт Hyundai Heavy Industries [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://english.hhi.co.kr/>.
82. Офіційний сайт Mitsubishi Corporation. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.mitsubishicorp.com/jp/en/about/history/>.
83. Офіційний сайт Mitsubishi UFJ Financial Group [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.mufg.jp/english/profile/biz_and_network/network/index.html.

84. Офіційний сайт Samsung Group. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.samsung.com/ua/about-us/company-info/>.
85. Офіційний сайт Samsung Newsroom Україна [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://news.samsung.com/ua/>.
86. Офіційний сайт Saudi Aramco [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.aramco.com/>.
87. Офіційний сайт Taiwan Semiconductor Manufacturing Company [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.tsmc.com/english/aboutTSMC/company_profile.
88. Офіційний сайт Tencent [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.tencent.com/en-us/about.html>.
89. Офіційний сайт Toyota Motor Corporation. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.toyota-industries.com/company/history_2/.
90. Офіційний сайт Міністерства економіки України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.
91. Офіційний сайт Національного Банку України. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/en/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-inflyatsiyi-v-sichni-2023-roku>.
92. Офіційний сайт Посольства України в КНР [Електронний ресурс] – Режим: <https://china.mfa.gov.ua>.